

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

REFLEXE ANGLICISMŮ V ČEŠTINĚ A NĚMČINĚ:

SROVNÁNÍ

Reflection of Anglicism's in Czech and German Language: Comparison

Bakalářská diplomová práce

IVETA LUŽNÁ

Česká filologie – Německá filologie

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, za pomoci vedoucí práce, a uvedla všechnu použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 17. 5. 2012

.....

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce Mgr. Darině Hradilové, Ph.D, za věnovaný čas a rady k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. O přejímání cizích lexikálních jednotek obecně	2
2.1 Co je anglicismus?	4
2.2 Současné postavení anglického jazyka ve světě	5
2.2.1 Názor uživatelů češtiny na přejímání z angličtiny	6
3. Dělení anglicismů v češtině	8
3.1 Podle stáří.....	8
3.2 Podle sémantiky	9
3.3 Podle míry adaptace	13
3.3.1 Výslovnostní adaptace	13
3.3.1.1 Změny výslovnosti slov původem anglických.....	14
3.3.2 Pravopisná adaptace	15
3.3.2.1 Změny pravopisu slov původem anglických	17
3.3.3 Morfologická adaptace.....	20
3.3.3.1 Změna pádu nebo slovního druhu.....	21
3.3.3.2 Změna čísla	21
3.3.3.3 Změna rodu	21
3.3.4 Slovtvorná adaptace	24
3.3.4.1 Slovesa	25
3.3.4.2 Adjektiva.....	26
3.3.4.3 Substantiva.....	27
3.3.4.3.1 Substantiva od anglicismů derivovaná	27
3.3.4.3.2 Substantiva vznikající kompozicí.....	29
3.3.5 Další adaptace	29
4. Anglicismy v němčině.....	32
4.1 Přejímání z angličtiny v současné němčině	32
4.1.1 Názor uživatelů němčiny na přejímání z angličtiny	33
4.1.2 Proč lidé odmítají anglicismy?.....	34
4.2 Dělení německých anglicismů podle stáří a sémantiky	35
4.3 Podle míry adaptace	35
4.3.1 Výslovnostní adaptace v němčině	36
4.3.2 Pravopisná adaptace v němčině	36
4.3.3 Morfologická adaptace v němčině	39
4.3.3.1 Tvorba množného čísla	40
4.3.4 Slovtvorná adaptace v němčině.....	41
4.3.4.1 Slovesa	41
4.3.4.2 Adjektiva.....	42
4.3.4.3 Substantiva.....	42
4.3.5 Další adaptace v němčině.....	43
5. Závěr	46
Anotace	50
Resumé.....	51
Literatura	53

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat reflexí slov anglického původu v českém a německém jazyce. Na základě odborné literatury a s pomocí vlastní analýzy českého tisku se pokusím objasnit zákonitosti adaptace anglicismů v obou jazycích. Cílem mé práce tedy je přiblížit preferované mechanismy přizpůsobování slov české a německé slovní zásobě, nalézt shody a rozdíly mezi těmito jazyky jednak v otázce množství přejímaných slov, ale především v intenzitě adaptace a ve způsobech jejího průběhu.

Teoretickými východisky mé práce, které přiblížím v první kapitole, jsou: obecné zákonitosti přejímání cizích lexikálních jednotek, jejich druhy a postup začleňování do domácí slovní zásoby, jakož i vymezení pojmu „anglicismus“. Důvody vysokého vlivu angličtiny na ostatní jazyky vysvětlím v kapitole, zabývající se postavením anglického jazyka ve světě. Věnovat se budu také postoji uživatelů jazyka k přejatým slovům.

Po uvedení obecného teoretického základu přistoupím k samotné problematice anglicismů v české slovní zásobě. Jazykový materiál pro zamýšlenou analýzu získám excerpací z českého tisku. Excerpovaný materiál rozdělím podle stáří a sémantiky slov, protože tyto faktory mohou ovlivňovat míru adaptace. Dále jej budu analyzovat za účelem doložení postupné adaptace anglicismů v češtině, při jejímž popisu vyjdu z odborné literatury. Rozdělení na jednotlivé druhy adaptace provedu podle druhů změn přejatých slov, které uvádí Filipec a Čermák v České lexikologii.

Poté se budu zabývat anglicismy v německém jazyce. Opět přiblížím názor uživatelů jazyka na tato cizí slova, načež se, analogicky k části o češtině, budu zabývat jednotlivými adaptacemi. Opět budu vycházet z dostupného teoretického materiálu, doloženého analýzou německých ekvivalentů excerpovaných slov. V průběhu popisu upozorním na odlišnosti adaptace německých a českých anglicismů.

2. O přejímání cizích lexikálních jednotek obecně

V této kapitole se budu zabývat důvody přejímání cizích lexikálních jednotek, pokusím se zodpovědět otázku, jak se vlastně slova anglického původu do češtiny dostávají a proč se tak děje. Abychom toto zjistili, je třeba se nejprve podívat na obecné zákonitosti přejímání slov cizího původu, tedy nejen anglického.

„Přejímání je důsledkem kontaktů jazyků a jejich vzájemné ekonomické, politické a kulturní situace, důsledkem poznávání cizích skutečností a potřeby pojmenovat je.“¹ Přejímají se nejen slova, ale i slovní spojení a frazémy, a to nejčastěji v oblasti terminologie – technické, obchodní, sportovní i hudební.

K přejatým lexikálním jednotkám lze zaujímat různý postoj. „Pro jejich příznakovost a nápadnost, týkající se zejména lexikálních jednotek jazykově neadaptovaných, k nim uživatelé zaujímají různé postoje, a to jak kladné, resp. neutrální, často i kritické.“² Je však třeba se při tomto hodnocení vyvarovat vyhraněných názorů. Nadměrné užívání cizích prostředků stejně jako jejich striktní odmítání bez dostatečného opodstatnění, či případné brusičství jsou (slovy Filipece a Čermáka) „pochybené“. Přejaté jednotky nejsou v jazyce ničím nežádoucím – podle Havránka je „přejímání slov (...) svědectvím životaschopnosti jazyka a jeho aktivního přístupu k novým skutečnostem i jejich pojmenováním.“³ Na druhou stranu, existuje-li vhodný domácí ekvivalent pojmenování dané skutečnosti, dává se přednost tomuto. Přejímání v takových případech, kdy existuje ekvivalent, může působit jako „nadbytečné“ (Svobodová uvádí příklady *job – práce, drink – nápoj*).⁴

Přejaté lexikální jednotky tvoří masu homogenního charakteru, nýbrž se od sebe liší v různých ohledech. Filipec a Čermák uvádějí ve své České lexikologii čtyři typy lexikálních jednotek cizího původu:

1. slova a slovní spojení **citátová**. Zachovávají původní pravopis, výslovnost, odlišují se od domácího morfologického systému. Př. *science fiction*.
2. slova a slovní spojení **přejatá**

¹ Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. S. 120.

² Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 7.

³ Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. S. 121. Citováno z: Havránek, B.: Zur Problematik der Sprachmischung. *Travaux linguistiques de Prague* 2, 1966. S. 81–95.

⁴ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 7.

- a) **dosud pocit'ovaná jako cizí.** To má svůj důvod v jejich sémantice – označují skutečnosti, s nimiž běžný uživatel nepřijde často do styku. Původní pravopis zachovávají jako jediný možný nebo jako dubletu. Př. *dubbing* i *dabing*.
 - b) **zcela vžitá.** Tato slova zdomácněla díky dlouhé době své existence v češtině nebo proto, že pojmenovávají běžné skutečnosti. Jedná se o slova společná se staroslověnštinou, přejatá z latiny, či obrozenecké přejímky ze slovanských jazyků.
3. **kalky.** Tj. doslovné překlady slov, slovtvorných částí (př. *pode-psat*, *sub-scribere*, *unter-schreiben*) nebo frazémů (*udělat něčemu konec*, *Ende machen*).
 4. **přejaté významy, sémantické kalky.** Slovo dostane nový význam následkem kulturního vlivu jiného jazyka.

Zapojování cizích lexikálních jednotek do jazykového systému češtiny probíhá postupně. Rychlost tohoto procesu a konečná míra začlenění závisí na míře jejich významové a společenské potřeby.⁵ V souvislosti s nimi se také ne každé slovo dostane z periferie do centra systému.

Během svého zapojování procházejí slova četnými změnami:⁶

1. **výslovnostní** změny. Přízvuk se dostává na první slabiku (pokud už tam nebyl). Hlávky specifické pro cizí jazyky se mění na české (př. angl. *th*).
2. **pravopis** je zachován (*steplechase*) nebo se přizpůsobí češtině (*džungle*). Častá je koexistence počeštěného a původního pravopisu ve formě dublet (*džez/jazz*).
3. **morfologické** změny. Např. substantivům je (či není) přiřazen rod, začínají se skloňovat podle určitého vzoru (či zůstávají nesklonná). Opět je možný vznik variant (př. angl. *rallye* neskl. f. i n.; fr. *bufet* [byfě] neskl. n., i *bufet*, -u m.).
4. k přejatému slovu vznikají jeho **odvozeniny a složeniny**
5. **sémaziologicko-onomaziologická derivace** na základě podobnosti a vytváření polysémie. Př. *bestie války*.

⁵ Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. S. 125.

⁶ Tamtéž, s. 125–126.

6. slova mohou vytvářet **homonymii**. Např. angl. *servis* (podání, opravna) vs. fr. *servis* (příbor); angl. *golf* (hra) proti it./fr. *golf* (záliv).
7. slova se začleňují do **synonymických** řad.
8. „spoluvytvářejí s domácími slovy dílčí systémy“. Tj. stávají se hyponymy k určitému tématu, oblasti (pojmenování živočichů, sportovní pojmenování apod.).

Jako samostatnou kapitolu pak Filipec a Čermák uvádějí **stylistickou diferenciaci** přejatých slov, jež také souvisí s adaptací. Slova „nabývají různé funkčně stylové a pragmatické hodnoty“, mohou mít příznak knižnosti, hovorovosti, obecné češtiny, působí expresivně, zastarávají.

Jednotlivé typy změn blíže rozeberu v samostatných kapitolách, kde budou zároveň uvedeny do souvislosti s konkrétními anglicismy.

2.1 Co je anglicismus?

Podle Akademického slovníku cizích slov je anglicismus „jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený“⁷. Bozděchová však upozorňuje, že jako anglicismy jsou často chápána pouze anglická slova (tj. nikoli slovní spojení ani syntaktické vlivy) a to především „ta, která si i v novém jazyce podržují svou původní podobu“.⁸

Jak se takový anglicismus v češtině chová? Jedná se o slova graficky velmi rozrůzněná, často „málo zakotvená zvláště ve spisovném lexiku“. Nejčastěji na anglicismy narazíme v oblasti sportovní, ekonomické, výpočetní techniky, moderní hudby, masmédií.⁹

Většina slov anglického, resp. amerického původu se do češtiny dostala během 20. století. První „vlna“ anglicismů přišla „v souvislosti s postupnou změnou české kulturní orientace“¹⁰ po první světové válce. Vliv angličtiny upadá po roce 1948, vrací se však v 60. letech. Zcela zřetelná změna nastala po roce 1989, kdy se opět v souvislosti se společenskými změnami čeština stala otevřenější vůči západním

⁷ Kraus, J. et al.: *Nový akademický slovník cizích slov*. S. 54.

⁸ Bozděchová, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. S. 272.

⁹ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 16.

¹⁰ Kučera, K.: *K nejnovějším vlivům angličtiny na český jazyk*. S. 77.

jazykům a přejímek z angličtiny, jako světového, odborného či prestižního jazyka, od té doby přibývá takřkajíc masově.

Existují však i anglicismy, které se v češtině vyskytují mnohem déle. Např. slovo *bil* (z angl. *bill* „návrh zákona“), které je k nalezení v Jungmannově Slovníku česko-německém (1835). Protože do češtiny proniklo prostřednictvím němčiny (což je podle Kučery obvyklý postup při přejímání z jazyků neobvyklých v českých zemích), dochází zde k omylu a slovo je považováno za německé. Takové případy starých anglicismů jsou však spíše ojedinělé.¹¹

2.2 Současné postavení anglického jazyka ve světě

Jak bylo řečeno výše, anglicismy v češtině získaly mohutné zastoupení především po roce 1989 a od té doby přibývají nadále. Současná míra přejímání anglicismů je ovlivňována celosvětovým jevem, jež Svobodová označuje jako „globalizaci komunikace“. Světové jazyky se vzájemně ovlivňují ve snaze nalézt společný dorozumívací prostředek, na druhou stranu ale udržují své odlišnosti, a to „z důvodu vnitřní potřeby identifikace“.¹² Hoberg uvažuje o výhodách a nevýhodách jednoho společného jazyka pro všechny. Jednotná řeč by výrazně usnadnila komunikaci, na druhou stranu je podle něj řeč člověka úzce svázána s jeho myšlením, cítěním a nazíráním světa a jednotná řeč by znamenala zánik rozličnosti těchto „perspektiv“ neboli: „zánik nebo jen potlačení jednoho jazyka vždy znamená ztrátu, a to nejen pro uživatele tohoto jazyka, nýbrž pro celé lidstvo“¹³.

Hoberg uvádí údaje z Ammona z roku 1991¹⁴, aby přiblížil pozici angličtiny mezi ostatními jazyky světa. Angličtina je druhým nejčastějším mateřským jazykem na světě. V evropském „žebříčku“ rodilých mluvčích se však nachází až na čtvrtém místě za ruštinou, němčinou a francouzštinou. Důležitější jsou však podle Hoberga počty mluvčích, kteří daný jazyk používají jako cizí jazyk. Angličtina je potom tím nejčastějším. Hoberg tuto skutečnost vítá, protože považuje angličtinu za jeden z „nejbohatších, nejdiferencovanějších a nejpružnějších“ jazyků.¹⁵

Vidíme, že právě angličtina se v posledních letech stává oním prostředkem společné komunikace, o němž mluví Svobodová. Získává postavení významného

¹¹ Kučera, K.: *K nejnovějším vlivům angličtiny na český jazyk*. S. 77.

¹² Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 8.

¹³ Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 304. Přeložila I. L.

¹⁴ tj. Ammon, U.: *Die internationale Stellung der deutschen Sprache*. Berlin 1991.

¹⁵ Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 305.

odborného a prestižního jazyka a jak roste obecná znalost angličtiny, pronikají její výrazy snáze do slovních zásob jiných jazyků.

2.2.1 Názor uživatelů češtiny na přejímání z angličtiny

Jak už jsem naznačila výše, užívání přejatých lexikálních jednotek může u uživatelů jazyka vzbuzovat různé emoce. Co si myslí Češi o přejímání anglicismů?

Obecný názor na anglická slova v češtině může přiblížit anketa, kterou v roce 2000 provedla Silke Gesterová¹⁶. Tato anketa měla prozkoumat obecnou znalost anglicismů, názor Čechů na používání těchto slov, například odpověď na otázku, zda si lidé myslí, že je anglicismů přebytek a kdo za to podle nich může.

A výsledky? Pro prospěšnost i „škodlivost“ anglicismů vůči češtině se vyslovily přibližně stejné počty lidí. Mnoho dotázaných (kolem 25 %) se ztotožnilo se závěry jako „podporuje porozumění mezi národy“ či „usnadňuje život“; menší množství 17 % se domnívá, že anglicismy „destabilizují českou kulturu“.¹⁷

Stejně tak na otázku „Je v češtině příliš mnoho anglických slov?“ nelze podle výsledků ankety odpovědět ano ani ne. Respondenti se rozdělili na tábory téměř stejného rozsahu, názor „ano“ vyslovila mírně větší skupina (47 % oproti 43 % nesouhlasícím; 10 % zůstalo nerozhodnuto).

Dotázaní, jimž se zdá být anglicismů přemíra, měli následně označit možné viníky tohoto stavu. Češi činí zodpovědnými především tvůrce reklamy, obchodníky, mladé lidi a novináře. Na druhou stranu jen málo z nich uvedlo možnost „americká literatura“, „vědci“ nebo „vláda“ a co je zajímavé, málo „hlasů“ získalo i „školství“, jež je druhým nejčastějším viníkem v německé anketě, o níž hovoří Hoberg (více v kap. 4.1). Respondenti, kteří využili možnost uvést důvody rozmachu anglicismů podle vlastní zkušenosti, navíc uváděli globalizaci, vliv internetu nebo vliv „hloupých exhibicionisticky založených lidí“ a těch „lidí, kteří chtějí napodobovat Ameriku“, případně „disponují nepatrnou slovní zásobou“.¹⁸

Gesterová si myslí, že minulost České republiky jako země východního bloku vede k větší rezervovanosti vůči anglickému jazyku, a v ČR dokonce „k určitému

¹⁶ Gesterová, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. Olomouc 2001.

¹⁷ Pro regulaci počtu anglicismů jazykovým zákonem se vyslovili jen tři lidé – při pozdějších diskuzích se však podle Gesterové ukázalo, že mnozí by tuto možnost uvítali, zákon jim však připadal v praxi „obtížně prosaditelný“ a „v rozporu s demokracií“.

¹⁸ Gesterová, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. S. 39.

druhu neúmyslně podmíněného politického a/nebo kulturního negativního postoje. Nepochybně to však také vedlo k poměrně silně vyvinutému pochopení mateřského jazyka i kultury.¹⁹

To se podle ní projevuje i v postoji k angličtině v rozdílu generací: mladí lidé, kteří s anglickými vlivy přicházejí do styku velmi často, se přiklánějí k jednomu či druhému extrému – buď vše americké bezvýhradně přijímají, nebo striktně odmítají, propagující národní hrdost. Zato starší generace nevnímá anglicismy jako ohrožení, naopak je vnímá jako obohacení mateřštiny.²⁰

Máme-li tedy vyslovit závěr shrnující výsledky ankety, nelze prohlásit ani, že je anglicismů přespříliš, ani že jsou Čechy vyhledávány. Postoje k dané otázce se liší od člověka k člověku a žádný názor jednoznačně nepřevládá.

¹⁹ Gesterová, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. S. 44.

²⁰ Tamtéž, s. 44–45.

3. Dělení anglicismů v češtině

Anglicismy v české slovní zásobě lze nahlížet nejméně třemi různými způsoby a tím vytvořit jejich kvalifikaci podle stáří slova, jeho sémantiky a nakonec podle míry adaptace. Tyto tři vlastnosti slova spolu úzce souvisí – slovo z hojně užívané významové oblasti bývá adaptováno více než slovo používané zřídka, což však navíc závisí jak na době přejetí slova, tak na jeho stáří.

3.1 Podle stáří

Jednotlivé výrazy z mého vzorku anglicismů figurují v českém jazyce různou dobu. Slova dosud pravopisně a/nebo morfologicky nepřizpůsobená jsou obvykle v našem jazyce nová (*on-line, single, mainstream*). Oproti tomu dnes používáme v běžné komunikaci mnoho anglicismů, které už ani nevnímáme jako slova cizí a jejich původem se nijak nezabýváme (*fotbal, tramvaj*). Doba, kterou slovo strávilo s českými uživateli, je jedním z faktorů, které ovlivňují míru adaptace tohoto slova. Svůj vliv může mít i doba přejetí, např. u pravopisné adaptace, kde se střídají tendence „přizpůsobovat“ – „nepřizpůsobovat“.

Při dělení slov podle stáří jsem vycházela z jejich přítomnosti či nepřítomnosti v jednotlivých slovnících. Tento postup však vede pouze k přibližným výsledkům. U slova nelze určit den ani rok vzniku či vstupu do daného jazyka. Každé slovo, poté co vznikne, se nějakou dobu začleňuje do domácí slovní zásoby a ve chvíli, kdy jej lze považovat za její součást, už v jazyce jistou dobu funguje.

Slovníky neologismů jednak nemohou obsahovat všechna nejnovější, ještě neustálená slova, jednak nějakou dobu vznikají, a proto slova v nich obsažená už nejnovější nejsou. Jiné slovníky, vznikající z odlišných důvodů, také mohou sloužit jako doklad existence slova v době vydání slovníku, shromažďují ovšem slova různě stará. **Etymologický slovník**²¹ a **Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (1978)** jsem proto používala k doložení stáří slov v češtině ustálených.

Dalším prostředkem k ověření stáří slov je **korpus**. Nerozlišovala jsem mezi jednotlivými korpusy, přestože nejvíc jsem pracovala s nejnovějším korpusem SYN2010 – některá slova, v češtině dosud živá, v tomto korpusu vystupovala ojedinelé, zatímco v dřívějších byl počet výskytů mnohem vyšší.

²¹ Je novějšího data než SN1, není ovšem zaměřen na sbírání nových slov, proto jsem brala údaje v něm jako stálejší a slova jako „starší“.

Nejmladší skupinou jsou slova, nezaznamenaná dosud ve slovnících a vyskytující se pouze v **korpusu**, př. *slopestyle*, *smartphone*, *stand-up-comedy*, *dance*, *blog*. Zapisují se původním anglickým pravopisem, často jde o slova neskloňná, tedy morfologicky neadaptovaná. Neexistují žádná nově utvořená příbuzná slova.

Slova zaznamenaná poprvé v **SN2** (*revival*, *roaming*, *surf*, *trejd*) se už většinou skloňují a některá z nich oplývají značným počtem odvozenin (*chat – chatař – chatový – chatovat*). Jejich pravopis většinou stále odkazuje na cizojazyčný původ.²²

V **SN1** nalezená slova také většinou používají anglický pravopis. Př. *billboard*, *charter*, *internet*, *pager*, *show*, *software*, *sprej*, *klip*. Jejich adaptace je na podobné úrovni jako těch z předchozí skupiny. Většina těchto slov se navíc v SN2 opakuje, což svědčí o tom, že se dále vyvíjejí.

Slova obsažená v **etymologickém slovníku** jsou různé povahy: jde o slova pravopisně neadaptovaná (*baseball*, *summit*, *make-up*), i adaptovaná (*terminál*, *lídr*), až na výjimky (*hobby*, *party*) plně adaptovaná morfologicky.

Největší skupinu tvoří anglicismy obsažené ve **Slovníku spisovné češtiny** z roku **1978**, což ukazuje, že anglicismy jsou částí češtiny v hojném počtu už delší dobu. Většinou jde o slova plně začleněná do systému, hojně užívaná, a to v různých funkčních stylech a oblastech komunikace (*film*, *foťbal*, *parkovat*, *partner*, *mečbol*, *radar*). Případné výjimky jsou způsobeny vlastnostmi daného slova (př. *outsider* není adaptován pravopisně, protože by adaptací vznikla neobvyklá kombinace grafémů, *rallye* morfologicky, pro neobvyklé zakončení). Slovník zároveň dokumentuje vývoj těchto slov – některá z nich uvádí pouze v původním tvaru (*bigbít – big beat*), popř. s možností dublety (*koktejl – koktajl*). Jiná slova, jež dnes běžně užíváme v původním pravopise, uvádí primárně pod adaptovanou formou (*rallye – rely*, *jazz – džez*), což dokládá vývoj adaptačních tendencí (viz 3.3.2).

3.2 Podle sémantiky

Slova pocházející z angličtiny se objevují v širokém spektru oblastí lidského života, snadno lze však určit kategorie, v nichž anglicismy vystupují častěji a stávají se nepostradatelnými pro komunikaci v dané oblasti.

²² To souvisí s dobou přejetí těchto slov – srov. kap. 3.3.2.

Nejzřetelnější výskyt anglicismů pozorujeme v oblastech, do nichž se dostaly (a dostávají) původně jako termíny. Anglicismy se totiž velmi často používají v odborném vyjadřování. Souvisí to s tendencí „k mezinárodní integraci a spolupráci“²³. Tyto přejímané termíny pak z části pronikají do běžného jazyka, probíhá determinologizace.²⁴ Podle Bozděchové se anglicismy-termíny dostávají do povědomí běžných uživatelů především prostřednictvím publicistiky.

Tak se do slovníku běžných uživatelů češtiny (a němčiny) dostávají přejaté termíny z oblasti sportu, ekonomiky (či podnikatelství), výpočetní techniky a komunikace.

Anglicismy se často vyskytují také v terminologii hudební, méně výrazně v oblasti veřejného života, politiky (*screening, summit*) a dopravy (*charter, terminál, tramvaj*).

Anglicismy excerpované z tisku jsem rozdělila podle sémantiky právě do těchto kategorií a zkusím vysvětlit, proč jsou v dané tematické oblasti tak hojné. Slova, která nespádají jednoznačně do žádné z výše uvedených oblastí, jsem zařadila do kategorie „denní život“.

Mnohá slova lze zařadit do více kategorií zároveň, a to především z důvodu sémantického posunu: př. *outsider, handicap* jsou slova původně ze sportovní terminologie, která se však v současné době používají i v jiných oblastech.

Sport

Důvod značného rozšíření anglicismů ve sportovní oblasti je patrný z povahy jevů, které označují. Značný podíl zde mají názvy sportů, v českých krajích nepůvodních – zde tedy byla důvodem vzniku potřeba pojmenovat novou skutečnost. Z názvů sportů, jako je *baseball, snowboard, tenis* či prostě *sport*, pak sekundárně vznikají nová slova označující hráče těchto sportů, hřiště určená k jejich provozování či potřebné příslušenství (*golf – golfist(k)a – golfiště – golfový míček*). Slova odvozená z názvu sportu však nestačí pro označení všech hráčů – je-li třeba je od sebe rozlišit, přejímají se „specializované“ pojmy (*fotbalista = bek, centr* atd.). Anglicismy slouží také k pojmenování rozličného sportovního příslušenství (*dres, puk*) a situací, které při hře mohou nastat (*start, aut, mečbol, gól, skrumáž*). Poslední skupina sportovních anglicismů slouží k popisu velkého světa sportu mimo samotnou

²³ Bozděchová, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. S. 277.

²⁴ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 103.

hru (*draft, transfer, dopovat*), také k pojmenování druhů sportovních klání (*play-off, grandslam, rallye, derby*).

K značnému rozšíření „sportovních anglicismů“ přispívá také jejich užívání mimo sportovní scénu – *outsider* v zábavním průmyslu i běžném životě, *skrumáž* např. v dopravě, *tým* v podnikatelství, *lídr* v politice.

S delší dobou výskytu daného sportu v českém prostředí roste množství domácích ekvivalentů: *foťbal* je synonymem českého slova *kopaná*, *gól* „zvolávací“ alternativou českého *branka*. Také *basketbal* lze nahradit *košíkovou*, *volejbal* *odbijenou*, zatímco novější sporty *snowboard* či *slopestyle* české synonymum nemají. Neznamená to však, že každý starší sport má svůj český ekvivalent – *tenis, hokej*. A to přesto, že to jsou sporty v českém prostředí zabydlené, nikoli ojedinělé.

Ekonomika

V oblasti ekonomiky jsou často přejímány pojmy související s životem podniků jako *management, koncern, tendr*, přičemž mnohé z nich nejsou ekonomické původem: obchodní *partner*, podnikatelský *tým*. Přejímají se také pojmy související s prodejností zboží (*bestseller, rating*²⁵) či názvosloví prostředků, sloužících k jeho propagaci (*billboard, logo, slogan*).

Důvody přejímání těchto slov pramení pravděpodobně z ekonomických styků s anglofonními zeměmi, souvisí s potřebou jednotného komunikačního kódu, jenž poté pronikl i do vnitřní firemní komunikace a odtud částečně do veřejného povědomí.

Komunikace

Možnosti komunikace se v posledních letech vyvíjejí tak rychle, že čeština zřejmě nestihá tvořit vlastní ekvivalenty. Neustále přibývající komunikační technologie jsou tak přijímány zároveň se svým anglickým označením. Zvláště výrazně je tento trend pozorovatelný v oblasti *internetové* komunikace (*chat, blog, e-mail, surfovat*, také *hacker*) a zároveň v zázemí této komunikace, počítačové terminologii (*software, monitor, tablet*). Z angličtiny jsou však přejímána i označení pojmů z jiných oblastí elektronické komunikace (*smartphone, video, pager*).²⁶

²⁵ Ve významu „hodnocení sledovanosti, popularity pořadů“, uvedeném v SN.

²⁶ Do češtiny se také dostávají názvy internetových stránek, od nichž mohou vznikat odvozeniny (*facebook, google – vygooglovat*).

Zábava

Značný vliv má angličtina na oblast kinematografie. Čeština přejímá označení filmových a televizních žánrů, (*road-movie, stand-up-comedy*), z nichž některé vycházejí z oblasti literatury (*thriller, love story, sci-fi*). Z angličtiny pochází mnoho slov z oblasti, která by se dala nazvat jako „večerní zábava“ (*bar, klub, gambling, striptýz*) a různé pojmy z oblasti gastronomie (*koktejl, drink*). Důvodem přejetí je pojmenování nových věcí i snaha odlišit tyto pojmy od domácích zařízení (*bar, klub vs. hospoda*). Najdeme tu i pojmy sloužící k označení aktuálně módních jevů, jako *trend, top*.

Hudba

V hudební oblasti se podobně jako v té komunikační dostala do češtiny pojmenování skutečností, přichozích z anglofonní oblasti, zároveň s daným jevem. Jedná se především o označení hudebních stylů, starších i novějších (*jazz/džez, bigbít, pop, punk, rock*). S čím souvisí výrazné rozšíření anglicismů v terminologii hudebních zařízení a „výrobků“? Snad zde má vliv role samotné anglofonní hudby, která je, stejně jako její představitelé, v našich končinách ostře sledovaná a poslouchaná. Zároveň se zájmem o tuto hudbu tedy přišla terminologie (*soundtrack, singl, klip, hit*), pojmy hudebního průmyslu (*megastar, mainstream*), taktéž názvy míst, kde lze hudbu poslouchat (*festival, klub, muzikál*).

Denní život

Pojmy zařazené v této skupině jsou velmi rozličné, a důvody jejich přejímání taktéž. Jde o slova, která slouží k označení věcí nových, ať už jde o fenomény současného života, pojmenované prvně v anglofonních zemích (*být singl, stres*) nebo tamější výrobky a zvyky (*hamburger, gentleman, skalp*). Některá slova mají starší české ekvivalenty, slouží však asi pro odlišení se od ostatních ve snaze být in (*ready, hobby*). Slova v této kategorii je široké spektrum a každé z nich má za sebou jiný důvod, proč se v češtině prosadilo.

3.3 Podle míry adaptace

Anglicismy jsou slova do češtiny přejatá a jako taková se svému novému jazyku přizpůsobují, nebo jsou přizpůsobována uživateli tohoto jazyka. Adaptace probíhá v několika stupních, které sice na sebe navazují, nejsou ovšem sebou podmíněny. (Rozčlenění adaptací podle Filipce – Čermáka viz kap. 2)

Míra adaptace je ovlivňována více faktory: stářím slova a tedy časem, který měl jazyk a jeho uživatelé na přijetí a přizpůsobení daného anglicismu, dále pak sémantikou, tzn. okruhem uživatelů tohoto anglicismu.

3.3.1 Výslovnostní adaptace

Hlásková soustava češtiny se od angličtiny v mnohém liší, proto se zvuková podoba přejímaných slov přizpůsobuje českému systému, a to „výslovností jednotlivých hlásek“ i „celkovou zvukovou výstavbou slova“.²⁷

Stupeň přizpůsobení závisí na stáří přejaté jednotky, frekvenci užívání. Zvláštní skupinou jsou citátová slova, jejichž výslovnost zůstává podobná původní výslovnosti.

Adaptace neprobíhá mechanicky. Původní výslovnost je sice východiskem pro novou, konečná spisovná výslovnost se však řídí také způsobem, jak dané slovo vyslovují uživatelé jazyka, a to „za předpokladu, že je toto slovo součástí jejich aktivní slovní zásoby“.²⁸ Způsob adaptace uživateli je tedy rozhodující. V úvahu je zde nutno vzít i fakt, že výslovnost je úzce svázána s pravopisem a často (především u starších slov) dochází k přizpůsobování výslovnosti češtině podle původní grafické formy slova (srov. 3.3.2).

Typy změn při přizpůsobování výslovnosti cizích slov jsou:

1. ustálení přízvuku na první slabice slova.
2. hlásky původního jazyka se nahrazují nejbližšími českými hláskami:
 - a) pokud se výslovnost hlásky původní shoduje s českou, proběhne prosté nahrazení.
 - b) existují-li v jazyce dvě různé, blízké hlásky, sloužící k rozlišení slov, přičemž čeština má podobnou hlásku jedinou, nahradí tato hlásk obě

²⁷ Romportl, M. et al.: *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých. Výslovnostní slovník.* S. 27.

²⁸ Tamtéž.

- cizí (př. anglické [æ], [ɛ], [e] i redukovaný vokál [ə] jsou nahrazeny českým [e]).
- c) kde čeština nemá odpovídající ekvivalentní hlásku, je cizí hláska nahrazena spojením dvou českých (př. anglické [ŋ] je nahrazováno spojením [ŋg] [ŋk]).
- d) cizí hlásku může nahradit i „odstín hlásky“, nemá-li čeština odpovídající samostatnou hlásku (př. české [ž] a [z], které v češtině nejsou samostatnými hláskami, nahrazují anglické [ʒ] a [z], které jsou samostatnými hláskami).
3. změny hlásek, vznikající vzájemným působením hlásek podle pravidel výslovnosti původního jazyka, se v češtině nezachovávají (např. ruský přízvuk mění délku vokálů).

3.3.1.1 Změny výslovnosti slov původem anglických

Výše uvedené změny probíhají i při přejímání slov z angličtiny.²⁹

Anglická soustava **vokálů** je obsáhlejší než česká – vyskytuje se tu několik speciálních vokálů, které proto bývají nahrazovány českými, případně dochází k úpravě jejich výslovnosti podle pravopisu. To se týká také diftongů. Př.:

[ʌ]: bývá psáno jako „u“, vyslovuje se [a]. Např. *punk* (angl. *punk* [pʌŋk]), *summit* (angl. *summit* [sʌmɪt]). Opět může dojít ke změně výslovnosti podle pravopisu: *klub* (angl. *club* [klʌb]).

[ou], také [əu]³⁰: bývá psáno jako „o“, „oa“ odpovídá českému diftongu [ou]. Př. *kouč* (*coach* [kəuč], *roaming* (*roaming* [rəuɪŋ])). Někdy se výslovnost mění podle pravopisu na [o] nebo [ó]. Např. *logo* (*logo* [ləugəu]), *slogan* (*slogan* [sləugən]), *gól* (*goal*, [gəul]).

Mezi nejzřetelnější změny výslovnosti anglických **konsonantů** patří české varianty výslovnosti speciálních anglických hlásek zapisovaných jako „th“, a „w“. Šmilauer³¹ uvádí:

„w“ (příp. wh) se čte [v] (*whisky*; *tramvaj* z angl. *tram way*)

²⁹ Ve své práci budu pro potřeby fonetického přepisu používat český způsob transkripce. Jen v případech, kdy je třeba rozlišit mezi českým (popř. německým) a anglickým způsobem jejich výslovnosti, používám speciální znaky anglických vokálů.

³⁰ První způsob zápisu používá Šmilauer, druhý anglické slovníky.

³¹ Šmilauer, V.: *Nauka o českém jazyku*. S. 131.

„th“ se čte:

- a) jako [ʒ] (příp. [z]) na začátku slova, někdy uprostřed (*Thackeray*)
- b) jako [s], někdy [t] na konci slova (*Smith*)
- c) výjimečně jako [t] (*Thomas; thriller*)

K důležité změně anglických souhlásek dochází na konci slova, kde v souladu se zákonitostmi české výslovnosti nastává ztráta znělosti. V angličtině tato změna neprobíhá, protože je znělost koncových hlásek významotvorná (např. angl. [dog] „pes“ vs. [dok] „přístav“). Tuto změnu pozorujeme např. v rozdílné výslovnosti slov č. *klub* [klup] a angl. *club* [klab]. V některých případech se ztráta znělosti projevuje i v novém českém pravopise, např. č. *trénink* oproti angl. *training*. V citátových výrazech je ovšem znělost zachována.³²

Výslovnostní adaptace úzce souvisí s tou pravopisnou. Anglická slova se nepřizpůsobují češtině jen z důvodu rozdílnosti fonetických soustav zúčastněných jazyků, dochází tu i ke změnám způsobeným různým fungováním pravopisných systémů, tj. různého způsobu zapisování hlásek. Proto o nich promluvíme v příští kapitole, věnované pravopisu.

3.3.2 Pravopisná adaptace

„Hlavním problémem, na který narážíme při přejímání anglicismů, je pro češtinu nezvyklý rozdíl mezi zvukovou a grafickou podobou.“³³ Vzniká tedy otázka, jak se s touto skutečností vypořádat – zachovat původní pravopis, nebo jej upravit tak, aby běžnému uživateli byla jasná výslovnost? Toto počestění není jednoznačně výhodné – mizí „identifikační podoba“ a „internacionálnost“ lexému, vznikají pro češtinu neobvyklé skupiny hlásek („aj“, „ej“).³⁴

Lze tedy jednoduše rozlišit dvě protichůdné tendence:

- a) pravopis je zachován, přizpůsobí se výslovnost
- b) pravopis se přizpůsobí (je počestěn), zachována je původní výslovnost

Vítězství té či oné tendence je ovlivněno dobou, kdy bylo slovo přejato, frekvencí slova, jeho distribucí, fonémickou strukturou. Velmi častým jevem je

³² Romportl, M. et al.: *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých. Výslovnostní slovník*. S. 61.

³³ Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. S. 26.

³⁴ Tamtéž.

i použití obou způsobů. Vznikají pak dvojí i trojí varianty zápisu jednoho slova (*briefing* i *brífink*). Následný výběr z nich je subjektivní (protože výrazy nejsou ve slovnících) a může být ovlivněn sociálními a psychickými faktory, jako jsou konzervativní postoje profesních skupin, případně projevy hyperkorektnosti. V souvislosti s různým stářím slova nebo významovým rozdílem vznikají varianty téhož morfému (*rekordman* x *byznysmen*, *fotbal* x *mečbol*).³⁵

Dělení na dvě tendence lze označit jako základní, nejjednodušší. Od něj se pak odvíjejí diferencovanější dělení, například Bozděchová uvádí dělení J. Obdržálka³⁶, který rozděluje anglické termíny podle toho, zda u nich dochází k převzetí:

- a) pravopisné formy s anglickou výslovností (*laser*)
- b) pravopisné formy s českou výslovností (*radar*)
- c) pravopisné formy podle chybné výslovnosti (*volejbal*)
- d) přepisem původní výslovnosti (*displej*)

Podle kombinace původnosti/nepůvodnosti pravopisu a výslovnosti dělí slova také např. Daneš.³⁷

Ve vývoji pravopisné adaptace přejatých slov můžeme rozlišit několik období podle toho, která ze základních dvou tendencí zrovna převládá.³⁸

1. V období **do 2. světové války** převládala tendence preferující pravopis. Důležitou roli zde hrálo, že se anglicismy do češtiny dostávaly písemnou cestou. Tehdejší špatná znalost anglické výslovnosti vedla k tomu, že uživatelé češtiny četli neznámá slova „česky“. Tak se slovo *football* četlo *fotbal*, *hockey* jako *hokej* a pravopis se později přizpůsobil této počeštěné výslovnosti. S rostoucím vlivem rozhlasu se počeštěná výslovnost stávala bližší angličtině (*training* – *trénink*).

2. **V poválečných letech** převládala tendence preferující výslovnost, upřednostněná v Pravidlech českého pravopisu z roku 1957. Mimo to došlo k pravopisné úpravě nejen výše uvedeného *football* a *hockey* podle počeštěné výslovnosti, ale také k úpravě novějších slov už podle „anglické“ výslovnosti (*meeting* – *mítink*).

3. **V poslední době** pomíjí tendence automatického počešťování pravopisu. Její vliv je však dosud výrazný – výsledkem jsou zmíněné pravopisné dublety.

³⁵ Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. S. 26–28.

³⁶ Bozděchová, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. S. 274. Podle: Obdržálek, J.: O fyzikální terminologii. *Naše řeč*, 78, 1995, s. 145–147.

³⁷ Svobodová, D.: *Internacionalizace slovní zásoby*. S. 33. Podle: Daneš, F.: Xenizmy v dnešní češtině. In: *Čeština-univerzália a specifika 4*. Praha, Nakladatelství LN, 2002, s. 29–35.

³⁸ Podle: Kučera, K.: *K nejnovějším vlivům angličtiny na český jazyk*. S. 81.

Počeštěná varianta dokonce může být tou méně častou (*jazz/džez*). Tato skutečnost souvisí mimo jiné s rostoucí znalostí angličtiny u běžných uživatelů českého jazyka – takoví pak vědí, jak s nezvyklým pravopisem zacházet a nedělá jim problém podle něj slova správně vyslovovat. Používání anglicismů má navíc často „demonstrační povahu“ (tj. uživatel ukazuje či předstírá zběhlost v užívání cizího jazyka).

Počeštěná podoba **vůbec nevzniká** u sousloví a složenin citátového charakteru (*fair play, play-off, happy end*), dále v případech, kdy by „přepisem vznikla obzvlášť nezvyklá grafická podoba“ (*tie-break, outsider*) a v případech, kdy by mohla nastat homonymie s domácími slovy (*boss, rock, beat*).³⁹

3.3.2.1 Změny pravopisu slov původem anglických

Vyjdou nyní z excerpovaného materiálu, kde se pokusím srovnáním původní a adaptované pravopisné formy stanovit základní změny v pravopise, k nimž u českých anglicismů dochází. Podobně pak budu postupovat později, kdy stanovím obdobný seznam změn u německých anglicismů a obě skupiny porovnáám.

Při počešťování pravopisu anglicismů dochází k následujícím změnám:

zjednodušování zdvojených hlásek: Tyto souhlásky se i v původním jazyce čtou jednoduše. Tak byly zjednodušeny zdvojené konsonanty např. ve slovech *basketbal* (angl. *basketball*), *tenis* (*tennis*), *dres* (angl. *dress*, „šaty“), *skrumáž* (*scrummage/scrimmage*).

Ke zvláštnímu případu zjednodušení dochází ve slově *fotbal* (angl. *football*), kde je zjednodušena dvojice „oo“, která se anglicky vyslovuje [ú]. Pravopis slova však byl počeštěn podle její nesprávné výslovnosti jako [o].

zapisování „c“ a „ck“ jako „k“: grafém „c“ se v anglickém jazyce čte jako „k“ (před konsonanty a zadními vokály). Př. *detektiv* (angl. *detective*), *handikap* (*handicap*), *rekord* (*record*); ke změně dochází často na začátku slov: *klub* (*club*), *kouč* (*coach*), *koncern* (*concern*⁴⁰). Zapisování skupiny „ck“ jako „k“ lze vnímat také jako případ zjednodušování. Př. *bek* (*back*), *hokej* (*hockey*), *puk* (*puck*) atd.

Zvláštním případem je slovo *rock*, kde ke zjednodušení nedochází, aby nedošlo k homonymii s domácím slovem *rok* (proto také *rockový*, analogicky *rocker* apod.).

³⁹ Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. S. 29.

⁴⁰ Druhé „c“ se anglicky čte [s], proto nebylo adaptováno jako „k“.

zapisování „sh“ jako „š“, „ch“ a „tch“ jako „č“: opět změna sledující výslovnost. Př. *šou* (také s dubletou *show* podle angl. *show*); *kouč* (*coach*), *dispečer* (*dispatcher*), *mečbol* (*match ball*).

úpravy zápisu párových souhlásek podle znělosti: také tato úprava pravopisu probíhá podle původní výslovnosti. Př.: *muzikál* (*musical* [mjúzickl]), *byznys* (*business* [biznis]), *striptýz* (*strip-tease* [striptíz]).

V souladu s počeštěnou výslovností může docházet ke změně zápisu koncových souhlásek. V angličtině na konci slov ke ztrátě znělosti nedochází, u anglicismů v češtině však ano, protože se tak děje u slov domácích. Takové případy se v pravopise někdy neprojeví (angl. *trade* [trejd] – č. *trejd* [trejt] nebo č. *striptýz* [striptís], které si naopak podle původní znělosti upravilo „s“ na „z“), jindy ano: např. *trénink* (*training*).

změna „a“ v „e“: jedná se o změnu podle výslovnosti (původní hláskou je angl. [æ]). Např. *bek* (*back*), *dispečer* (*dispatcher*). Tato pravopisná změna nenastává ve slově *handikap* nebo *gang*, která přitom také vyslovujeme s [e].

zánik koncového „e“: opět změna podle výslovnosti. Koncové „e“, které se v angličtině nečte, mizí i v pravopise, a fakt, že dané slovo končí na konsonant (což je důležité kvůli morfologické adaptaci), se stává zřetelnějším. Př. *detektiv* (*detective*), *skrumáž* (*scrummage/scrimmage*), *trejd* (*trade*).

U novějších slov, která nejsou adaptována pravopisně, ale češtině se přizpůsobila morfologicky, je koncové „e“ zachováno v nominativu, v ostatních pádech však dochází k elizi. Př. *software*, gen. sg. *softwaru* (stejně také u názvu internetové stránky *google*, gen. sg. *googlu*).

elize nevyslovovaného „e“: Pokud by v tomto případě byl ponechán původní pravopis, český mluvčí by skupinu se slabikotvorným [r] mohl číst jako [er]. Př. *lídr* (*leader*), *kanystr* (*canister*), *tendr* (*tender*). Lze nalézt mnohé příklady, v nichž tato změna pravopisu neproběhla, přestože způsob čtení slova odpovídá typu *lídr*. Důvodem je nejspíš to, že daná slova nebyla nijak pravopisně měněna. Př. *server*, *hacker*, *hamburger*.

zapisování hláskových skupin „ai“, „ay“ nebo hlásky „a“ jako „ej“: opět přepis původní výslovnosti způsobem bližším českému pravopisu. Např. ve slovech *koktejl* (*coctail*), *sprej* (*spray*), *trejd* (*trade*).

Zvláštním případem je přepsání skupiny „ey“ na „ej“ ve slovech *hokej* (*hockey* [hoki]) a *volej*, *volejbal* (*volleyball* [volyból]) Stejně jako u *fotbalu* je zde původcem tohoto způsobu zápisu nedostatečná znalost anglického jazyka v době přejetí slova.

zvláštnosti zapisování i/y: Pravidla zapisování i/y u pravopisně adaptovaných anglicismů nejsou stejná jako pro domácí slova. Důvody k těmto odlišnostem vyplývají ze způsobu, jak se i/y do nově psaného slova dostalo. Tyto způsoby jsou tři:

Psaní i/y se většinou řídí podle původního pravopisu, a to nezávisle na tom, zda následují po tvrdé nebo měkké souhlásce, PČP jej řadí mezi „prvky cizosti při počestěném psaní“. Př. *monitor*, *digitální*, *tipovat*, *tenis*, *rating*, *dispečer*.

Najdou se však i výjimky, kdy se pravopis přizpůsobuje podle domácího úzu. Např. slovo *kanistr* pocházející z angl. *canister* nahrazuje existující „i“ tvrdým „y“. Podle PČP se tak děje „v slovech zcela zdomácnělých“.

I/y se do nového zápisu slova může dostat i v případě, že bylo původně zapsáno jiným grafémem. To je případ slov *tým* (*team*), *byznys* (*business*), *lídr* (*leader*). Protože je v angličtině [i] a [í] zapsáno pomocí zcela odlišných grafémů, je nasnadě nahrazení tou českou variantou, která je obvyklejší a neposkytuje prostor pro váhání ve výslovnosti.

morfémy⁴¹ „ball“ a „man“ a jejich zapisování: Tyto morfémy mají více způsobů zapisování většinou z důvodu rozdílné doby přejetí slova či jeho sémantiky.

Způsoby zapisování morfému „ball“ jsou tři:

- a) jako ve slově *fotbal*, tj. podle české výslovnosti zapsaného, která byla následně pravopisně přizpůsobena (zjednodušení dvojitého „ll“). Tento způsob zápisu je patrně nejstarší. Také u: *basketbal*, *volejbal*.
- b) jako ve slově *mečbol*, tj. počestěný pravopis podle původní výslovnosti [ból]. Dochází ke zkrácení vokálu.
- c) jako ve slově *baseball*, tj. zachovávající původní pravopisnou formu, dokládající původ slova. Slovo navíc zachovává angl. výslovnost [bejzból]. Svobodová říká, že toto slovo je výjimkou: patrně proto, že se jedná o sport u nás rozšířený méně než výše uvedené.⁴²

⁴¹ Jako „morfémy“ je označuje Rejzek, Svobodová mluví o „částech kompozita“, která jsou pro svou obecnost někdy označována jako „sufixoidy“.

⁴² Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 90.

O slovech obsahujících komponent „man“ za sebe nechám promluvit Svobodovou⁴³, protože mezi mými excerpty je pouze jeden případ. Způsoby zapsání jsou dva:

- a) podoba **-man** v případě, že první část kompozita je pravopisně neadaptovaná (*gentleman, showman, ombudsman*).
- b) podoba **-men**, pokud je první část počestěná (*džentlmen, byznysmen*). Tato varianta sleduje původní výslovnost s širokým anglickým [æ].

3.3.3 Morfologická adaptace

Podle Mluvnice češtiny se většina přejímaných apelativ zařazuje do českého deklinačního systému, podřizuje se jeho deklinačním typům a paradigmátům. Některá přejatá slova se nezačleňují docela, mohou si vytvářet vlastní paradigmata (případně se od domácích slov odlišují pouze netypickou koncovkou v nominativu singuláru), jiná zůstávají neskloňná.⁴⁴

Slova, která se začlení do systému, posléze podléhají pravidlům platným pro slova domácí – dochází u nich k hláskovým alternacím (*wrestling – wrestlinzích, biker – bikeři*) či deklinačním zvláštnostem (př. expresivní používání životných koncovek u neživotných maskulin ve spojeních typu *dát góla, dostat mejla*).⁴⁵

Adjektiva a slovesa musí obvykle projít slovotvornými změnami, aby se mohla do systému začlenit. **Neskloňná adjektiva** si zachovávají původní tvar a nejsou pravopisně ani výslovnostně přizpůsobena. Př. *freestyle, on-line, pop, top*. Často mají dubletní podoby, odvozené adjektivními koncovkami (*freestylový, onlinový, popový*).

Substantiva mohou být zařazena i v původní podobě, při jejich začleňování však může dojít k několika typům tvaroslovných změn, Šmilauer uvádí: „U přejatých slov se někdy berou (1) nepřímé pády a slovesné tvary za jmenné nominativy, (2) plurál za singulár, (3) jména jistého rodu za jména rodu jiného podle svého zakončení nebo neskloňnosti.“⁴⁶

Průběh těchto změn při přejímání z angličtiny nyní demonstruji za použití excerpovaných anglicismů i odborné literatury.

⁴³ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 89.

⁴⁴ Petr. J. (red.): *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. S. 335.

⁴⁵ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 51, 54.

⁴⁶ Šmilauer, V.: *Nauka o českém jazyku*. S. 136.

3.3.3.1 Změna pádu nebo slovního druhu

Angličtina slova neskloňuje, jako nepřímý pád lze označit pouze její genitiv, využívaný pro vyjádření přivlastňování, který ovšem nebývá přejímán⁴⁷.

Šmilauer dále mluví o přejímání původního slovesného tvaru, který je v novém jazyce používán jako nominativ substantiva. Příkladem z angličtiny může být skupina slov na -ing. Tvary jako *meeting*, *gambling*, *rating* jsou původními anglickými participii či gerundii, což jsou slovesné tvary. Tyto tvary ovšem jako substantiva fungují už v angličtině. Změna slovesa na substantivum proběhla tedy už v původním jazyce, v novém je slovo bráno už jen jako podstatné jméno.

I jiné slovní druhy se mohou stát novým českým substantivem: př. č. *aut* vzniklo z anglického příslovce *out* („ven“, „venku“).

3.3.3.2 Změna čísla

Tato změna je při přejímání z angličtiny vcelku častá. Anglicismy přejímané v plurálovém tvaru zůstávají v původní podobě (*cornflakes*) nebo upravují anglickou koncovku vyjadřující množné číslo na českou koncovku stejné funkce (*kornflejky*, *legíny* z angl. *leggings*). V několika případech dochází ke spojení obou koncovek, tyto tvary označuje Svobodová jako „nesprávně tvořené“. Jde o slova *džínsy* (podle *jeans*, oproti variantě *džíny*) nebo *chipsy*, *komiksy*, kde původní přejatý tvar (*chips*, *komiks*, popř. *comics*) dnes plní funkci singuláru a plurál je vyjádřen českou plurálovou koncovkou.⁴⁸

Gramatický rod je substantivům přejímaným v plurálu přiřazován podle českého ekvivalentu nebo přirozeného rodu.

3.3.3.3 Změna rodu

Mluvíme-li o přejímání z angličtiny, nelze říct, že je původní rod substantiva nahrazen jiným, protože angličtina rody v gramatickém slova smyslu nemá. Hais říká: „V angličtině (...) tato gramatická kategorie zanikla. Místo gramatického rodu nastoupil rod přirozený, který se projevuje pouze při odkazování k němu, a to tak, že u lidských bytostí (a někdy také u zvířat, ...) odpovídá rod pohlaví a projevuje se formálně pouze v 3. os. jednotného čísla u zájmena osobního (*he* – *she*)

⁴⁷ Koncovka bývá v anglickém genitivu od samotného substantiva graficky oddělena (apostrofem), takže je snadno rozeznatelný, což může vysvětlit, proč nedochází k záměně s jiným pádem.

⁴⁸ Svobodová, D.: *Anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě*. S. 55.

a přivlastňovacího (*his – her*). Věci a zvířata (obecně) jsou rodu středního.⁴⁹ U českých substantiv je však gramatický rod nezbytností, až na několik výjimek i mezi domácími slovy (př. *hřídél, popleta*), u nichž rod kolísá, a s výjimkou slov, která po přejetí zůstávají neskloňná.

Mluvnický rod je navíc potřeba k přiřazení substantiva k určitému deklinačnímu paradigmatu. Pro usnadnění tohoto zařazení dochází někdy k úpravě koncovky – původní je nahrazena koncovkou domácí (*line – lajna, whisky – viska, jolly – žolík*).⁵⁰

Jak tedy získávají přejaté anglicismy svůj rod? Na zařazení přejatého slova k určitému gramatickému rodu se podílí několik faktorů.⁵¹

Přiřazování často probíhá automaticky **podle zakončení** daného substantiva. Jména zakončená **na souhlásku** bývají obvykle řazena k maskulinům (méně často k femininům). Ta se zakončením na **samohlásku -a** k femininům (popř. maskulinům), **-o** k neutřům, **-í** většinou k neutřům.

Podle zakončení jsou **k maskulinům** automaticky přiřazována substantiva, končící na tvrdou nebo obojetnou souhlásku, která se poté skloňuje podle vzoru **hrad**. Př. *babybox, -u, fotbal, -u, terminál, -u*. Po samohlásce může následovat nevyslovované „e“, které po připojení koncovky odpadá: př. *software, softwaru*. Ke slovům přejímaným přímo z angličtiny patří slova zakončená na *-er*. Tato přípona může působit jako domácí, slova však byla přejata už s touto příponou: *boxer, gambler, manažer*. Přípona může být i dlužena (*designér, striptér – k angl. stripper*).

Končí-li anglicismus na měkkou souhlásku, je zařazen ke vzoru **stroj**: *hokej, -e, sprej, -e, volej, -e*.

Ojedinelým případem mezi excerpty je slovo *fanda*, které se skloňuje podle vzoru **předseda**. I zde rozhoduje koncovka, tento anglicismus (podle angl. *fan*) ovšem odpovídá domácí podobě jména František, jedná se tedy o už dříve existující slovo, jemuž jen vlivem jazykové hry byl prisouzen nový význam (podobně *fanoušek, fanynka*).

⁴⁹ Hais, K.: *Anglická mluvnice*. S. 59–60. Hais také hovoří o tom, že i některé věci mají přiřazený rod (např. mužský, představují-li něco silného, neústupného). Zde však jde o abstrakta a slova označující takové jevy, pro něž čeština má už dávno vlastní označení (*Love, War, the Moon, Liberty*), „obyčejná“ slova, jež bývají do češtiny přejímána, jsou neutrálního rodu. Je-li rod anglického substantiva ovlivněn biologickým rodem, funguje totéž kritérium také v češtině.

⁵⁰ Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. S. 27.

⁵¹ Podle: Petr. J. (red.): *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. S. 39.

Mezi **neutry** najdeme slova skloňující se kvůli zakončení -o podle vzoru **město**: *video*, -a, *logo*, -a.

Kritérium zakončení bývá v češtině nejčastějším důvodem přiřazení rodu, může být však ovlivněno nebo nahrazeno následujícími:

Druhým kritériem pro zařazení ke gramatickému rodu je **přirozený (biologický) rod**, který se stává rozhodujícím u označení živých osob (př. *miss*, f.).

Toto kritérium také rozhoduje o životnosti substantiv, přiřazených k maskulinům podle zakončení. Slova končící na tvrdou či obojetnou souhlásku se pak řadí ke vzoru **pán**: *bek*, -a, *gentleman*, -a, *hacker*, -a. Rozdíl v koncovce je významotvorný u dvojice slov *singl*, -u („jednotlivá píseň“) – *singl*, -a („kdo žije sám, osamoceně“). Maskulina, končící na měkkou samohlásku a označující osobu, náleží ke vzoru **muž**: př. *kouč*, -e.

Třetím kritériem při určování rodu přejatých slov je **analogie s domácím ekvivalentem** (*show* – *podívaná*).

Toto kritérium často rozhoduje o rodu slov nesklonných. Nesklonná substantiva se obvykle řadí ke střednímu rodu. Stává se tak u substantiv, která neoznačují živou bytost, nebo jim „jejich zakončení brání v začlenění k některému z deklinačních typů (*derby*, *buly*, *skóre*, *know-how*)“⁵². K zařazení takového substantiva k jinému než střednímu rodu může dopomoci právě analogie k domácímu ekvivalentu:

Nesklonné maskulinum *dance* získalo svůj rod nejspíš podle analogie s českým slovem *tanec*, s nímž má společnou i jedinou koncovku, která se v korpusu objevuje: instr. sg. *dancem*. Substantivum *dance* v českých textech často vystupuje provázeno nesklonným přívlastkem rovněž anglického původu: *crazy dance*, *disco dance*, *modern dance*, *jazz dance*; v některých případech jde o pevné spojení terminologické povahy: *break dance*, *street dance*.

Díky analogii získala rod feminina *love story* (*povídka*), *megastar* (*hvězda*). Analogie se podílela také na přiřazení slov *skrumáž*, -e, *tramvaj*, -e k deklinačnímu typu píseň; tato slova, končící v původní výslovnosti (a podle ní adaptovaném českém pravopise) na měkkou souhlásku, by mohla jinak příslušet i ke vzoru stroj. Slovo *tramway* v původním jazyce značí „kolejovou dráhu“ pro tramvaje (význam „tramvaj“ nese v angličtině slovo *tram*), patrně zde tedy zapůsobila analogie

⁵² Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. S. 29.

s ekvivalentem *dráha*. Zařazení slova *skrumáž* můžeme vysvětlit analogií ke slovům *srážka*, *tlačnice*; k maskulinům by ho naopak řadily ekvivalenty *shluk* nebo *mlyn* v *ragby*⁵³.

Tato tři kritéria mohou způsobovat **kolísání mezi rody**, dokud některé z nich nepřeváží.

Slovo *show* je podle SN1 jednak ženského, jednak středního rodu. Přiřazení k femininům ovlivňuje analogie se slovem *podívaná*, k neutřím neobvyklé zakončení.

Výraz *play off* má podle SN1 tři varianty rodu. Ženský patrně kvůli překladu slova *play* – *hra*, tedy analogicky, mužský podle zakončení na samohlásku a střední kvůli nesklonnosti.

Nesklonným substantivem je i slovo *slopestyle*, jež se nevyskytuje v žádném ze slovníků a v korpusu⁵⁴ nejčastěji ve spojení v *disciplíně slopestyle*, což svědčí o jeho novosti – uživatelé se vyhýbají vyslovení rodu. Nicméně výskyty *městský slopestyle* a *jedna z disciplín byl i slopestyle* naznačují vznikající tendenci řadit slovo k maskulinům, a to podle zakončení [sloupstajl] nebo analogie se slovem *styl*.

3.3.4 Slovotvorná adaptace

U slovotvorné adaptace anglicismů lze rozlišit dvě skupiny **derivovaných** slov. Derivace je **nutná** u sloves a adjektiv, která by se bez ní nemohla začlenit do flexivního systému daných slovních druhů (oproti substantivům, která se k příslušným deklinačním typům mohou přidat i bez sufixace a jiných změn). Adjektiva derivací získají české sufixy, verba interfixy, které jim umožní fungovat stejně jako česká slova.

Druhý typ derivace probíhá u slov již morfologicky adaptovaných, vzniká škála nových slov, která např. označují skutečnosti příbuzné původnímu významu, nebo ho převádějí k jiným slovním druhům. Jde o různé typy derivace u substantiv (*chatař*), prefixaci sloves (*odstartovat*), vznik deverbativních adjektiv (*hacknutý*), vznik adverbíí od adjektiv (*manažersky*) apod.

⁵³ Tyto ekvivalenty slova *skrumáž* jsou uvedeny v *Akademickém slovníku cizích slov*.

⁵⁴ Následující výskyty nalezeny v: *Český národní korpus – SYN2009pub*.

Od anglického slovního základu mohou být utvořena nová slova i jinými slovotvornými způsoby: **kompozicí** (viz níže), také **univerbizací**, př. *gólovka* („gólová šance“), *stresovka* („stresová situace“), *digiták* („digitální fotoaparát“).

Abreviace se vyskytuje v excerpovaném materiálu jen v podobě slov, jež byla jako zkratková už přejata, př. *internet* (international network), *radar* (Radio Detection and Ranging). Z přejatých anglických zkratk mohou nová slova vznikat derivací – př. *SMS* (Short Message Service) – *esemeska* – *esemeskovat*).

3.3.4.1 Slovesa

Slovesa v češtině, která lze označit za anglicismy, vznikají výhradně **odvozováním**. Anglická slovesa (resp. jejich infinitivy) se obvykle nijak neliší od příbuzných substantiv (př. *dope* – „dopovat“ i „doping“), což se o českých slovesech a substantivech říci nedá. Proto se anglická slova, mají-li v češtině fungovat jako slovesa, musí přizpůsobit českému úzu.

Slovesa mezi anglicismy jsou od svých základových slov derivována pomocí kmenotvorných přípon (a příslušných koncovek).

Nejčastějším interfixem je bezesporu **-ova-**, jenž vzniklá slovesa řadí k 3. slovesné třídě. Děje se tak u slov pravopisně adaptovaných i nikoli: *sprejovat*, *trejdrovat*, *lídrovat* i *leaderovat*, *chatovat*, *gamblovat*.

Nově tvořená slovesa bývají za užití interfixu **-nou-** řazena také ke 2. slovesné třídě. Podle Svobodové tato slovesa zároveň nabývají příznaku nespisovnosti. Některé uvádí jako slangové či hovorové varianty bezpříznakových sloves s **-ova-**, např. *mailnout*, *startnout*.⁵⁵ Mezi excerpty se vyskytuje sloveso *hacknout* s pravopisně adaptovanou variantou *háknout*, jehož bezpříznakovým protějškem je *hackovat*, popř. *hákovat*.

Další možností, jak odvodit nové sloveso, je interfix **-i-**, řadící ho do 4. slovesné třídy, např. *snowboardit*. Jak píše Svobodová, tato slovesa jsou, stejně jako ta příslušící do 5. třídy, s kmenotvornou příponou **-a-** (*klikat*), „více či méně hovorového a slangového charakteru“⁵⁶.

Vzniklá slovesa mohou být následně upravena prefixací. Ta pomáhá rozlišit dokonavé varianty sloves od nedokonavých (resp. je vytvořit) či nějak zúžit

⁵⁵ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 72.

⁵⁶ Tamtéž, s. 73.

a zpřesnit význam sloves. Protože se mezi excerpovanými slovy nevyskytuje mnoho prefigovaných sloves, budu opět vycházet ze Svobodové⁵⁷. Zde některé příklady používaných předpon a jejich významy:

do- značí dodatečnou aktivitu nebo její dokončení (*dosurfovat*)

od- znamená odstranit něco, ukončit aktivitu (*odmailovat*), absolvovat děj

pro- značí provedení aktivity naskrz, úplně (*promailovat*, „strávit čas mailováním“) nebo utracení peněz prostřednictvím činnosti (*promailovat* „utratit peníze mailováním“)

pře- ve významu udělat něco znovu (*přebootovat*)

vy- vyjadřuje vykonání aktivity směrem ven (*vyautovat*) nebo „úplně“, případně „činností získat“ (*vydraftovat*)

z- se používá nejčastěji ve významu čistě vidovém (*zdigitalizovat*, *zkliptovat*, *zmonitorovat*)

Nová slovesa mohou sloužit jako výchozí materiál k další adaptaci, jíž je např. vznik deverbativních adjektiv.

3.3.4.2 Adjektiva

Některá adjektiva se v češtině vyskytují v nezměněné přejaté formě a zároveň i v té odvozené adjektivními formanty (viz 3.3.3), jiná pouze v této druhé podobě.

Nová přídavná jména se mohou tvořit od přejatých adjektiv (ta se pak vyskytují ve dvou formách, *freestyle – freestyleový*) a substantiv, nebo od nově vzniklých sloves. Adjektiva se tvoří od slov pravopisně adaptovaných i neadaptovaných. Zde pojednám o prostředcích derivate, které lze pozorovat u excerpovaných slov.

K adjektivům s **tvrdým skloňováním** přísluší následující přípony:

Nejčastějším sufixem, který se podílí na tvoření adjektiv, je **-ový**. Př.: *klubový*, *festivalový*, *basketbalový*, *charterový*, *billboardový*, *masteringový*. Jak píše Svobodová, při odvozování od substantiv, která graficky končí na nevyslovovaný vokál, dochází k elizi tohoto vokálu (*software – softwarový*) nebo dochází k připojení za tento grafém (*dance – danceový*).⁵⁸

Častý je deverbativní sufix **-ova-ný**, odvozený od sloves 3. třídy. Př. *handikapovaný*, *koučovaný*, *servisovaný*, *draftovaný*.

⁵⁷ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 73–76.

⁵⁸ Tamtéž, s. 66, 67.

Je-li třeba vytvořit adjektivum od názvu osob, používá se přípona **-ský**, př. *boxerský, klubařský, sprejerský/sprejařský*, jehož varianta slouží také k označení příslušnosti k předmětům, př. *webovský*. Podobnou funkci má sufix **-cký** v různých svých variantách: *basketbalistický, klubácký*.

Předmět zasažený určitou činností pojmenovává deverbativní sufix **-nutý** ve slově *hacknutý*. „Potenciální zasažení dějem“⁵⁹ vyjadřuje formant **-elný** u slova *servisovatelný*.

K adjektivům s **měkkým skloňováním** jsou slova řazena pomocí těchto sufixů:

Přípona **-ní**, resp. její varianty **-ální**, př. *virtuální, digitální* a **-ovní** u slov *sportovní, startovní*.

Sufix **-ova-cí** je opět deverbativní, vyjadřuje účelovost, př. *koučovací, hackovací, monitorovací*.

Vidíme, že k odvozování adjektiv pocházejících z anglicismů je užíváno široké spektrum sufixů.

Výjimečně vznikají adjektiva **kompozicí**: př. *trenduchtivý*.

Nová adjektiva mohou být stupňována, jsou od nich tvořena adverbia (*servisně, manažersky*), což Svobodová označuje jako „druhý stupeň adaptace“⁶⁰.

3.3.4.3 Substantiva

Od nově vzniklých českých anglicismů vzniká další slovtvorbou řada příbuzných slov, jejichž počet vypovídá o začleněnosti daného anglicismu do české slovní zásoby. Novější slova, v češtině dosud neustálená, najdeme jako jediná od svého slovního základu, starší slova oplývají širokým zázemím příbuzných slov odvozených i složených. **Derivace** a **kompozice** jsou nejčastějšími slovtvornými procesy, které se do tvorby slov, příbuzným anglicismům, zapojují. Schopnost tvořit tato slova nezávisí na stupni pravopisné adaptace základových anglicismů (*fotbal – fotbalista* x *freestyle – freestylista*).

3.3.4.3.1 Substantiva od anglicismů derivovaná

Od anglicismů jsou nejčastěji derivována **pojmenování osob**. Vznikají názvy pro sportovce, pracovníky, vyznavače hudebních stylů či volnočasových aktivit.

⁵⁹ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 69.

⁶⁰ Tamtéž, s. 70.

K těmto pojmenováním následně vznikají přechýlené názvy pro osoby ženského pohlaví, a to (v excerpovaném materiálu výhradně) za užití sufixu **-ka**. Na tvoření jmen mužských osob se podílejí různé sufixy:

-ista: tvoří většinou pojmenování sportovců, př. *fotbalista, baseballista, golfista*, ale i jiná: *bestsellerista, sloganista* (tj. tvůrce bestsellerů, sloganů); *singlista* („člověk, který žije singl“), *terorista*. Přechýlené varianty jsou např. *golfistka, snowboardistka, tenistka*.

-ař/-ář: př. *filmař, klubař, lajnař* (tj. „bruslař na in-line bruslích“), *popíkář, softwarář, limitář* („sportovec, který splnil limit určený pro účast v nějaké soutěži“), přechýlená pojmenování pak *surfařka, limitářka*. Tato přípona odvozuje také pojmenování osoby věnující se chatu, a to ve variantě pravopisně neadaptované *chatař* i adaptované *četař*. Obě tyto varianty jsou však homonymní s domácími slovy, což komplikuje jejich užívání. K přechýlenému *chatařka* SN pravopisně adaptovanou variantu neuvádí.

Pojmenování osob se do češtiny někdy dostávají přímo přejímáním, což je zjevné u slov jako *hitmaker* nebo *punk*, -a. Pojmenování s příponou **-er/-ér** mohou působit jako nově utvořená, jedná se však o přejímky (viz 3.3.3.3). Také k těmto slovům vznikají ženské varianty *kluberka, manažerka, striptérka*. Časté jsou přejímky pojmenování osob s morfémem **-man** jako *barman, rekordman*. Čeština však může podle nich analogicky tvořit nová pojmenování, jako *gólman* (oproti angl. *goalkeeper*). Fakt, že *man* znamená vlastně „muž“, nebrání češtině tvořit přechýlené varianty typu *barmanka, rekordmanka*. Jak píše Svobodová, existují i snahy přechylovat analogicky k angličtině pomocí komponentu **-woman** (*sportswoman, superwoman*), jež však vyznívají „jako nevhodně zvolené okazionalismy“.⁶¹

Mezi excerpty se vyskytuje dále několik ojedinělých příkladů s příponami: **-ák**: př. *klubák, snowboard'ák, tramvaják*; **-ač**: *testovač*, **-ík**: *popík* („vyznačič popu“).

Při tvorbě pojmenování osob může sloužit i **kompozice**: *testotvůrce*.

U novějších slov je častým jevem více variant pojmenování osob za užití různých sufixů: *snowboardista, snowboardař, snowboard'ák* i přejaté *snowboarder*. Z nich postupně probíhá výběr nejvhodnější možnosti: tyto čtyři uvádí SN1, zatímco v korpusu SYN2010 převažují slova *snowboardista* a *snowboard'ák*.

⁶¹ Svobodová, D.: *Internacionalizace české slovní zásoby*. S. 89.

Od přejatých slov se derivují také **pojmenování činností**, které s prvním anglicismem souvisí (*gamblerství, sprejařina, surfování*) a pojmenování **věcí**, ať už jde o příslušenství k činnosti (*hokejka, startér*), pojmenování jejích produktů (*rockovka a rockůvka, popina*), prostor, v němž se činnost vykonává (*sportoviště, parkoviště, hamburgerárna, klubovna*) nebo zdrobněliny původních anglicismů (*filmík*). K tvorbě těchto pojmenování se používá široké spektrum českých sufixů ve svých obvyklých funkcích (př. -iště pro pojmenování místa).

K odvozování nových slov se používají také sufixy cizího původu, např. **-ismus** (či **-izmus**): *klubismus, manažerismus, hackerismus, hacktivismus* („politicky motivované hackerství“). Proces zavádění, prosazování něčeho vyjadřuje přípona **-izace**: *hamburgerizace, fotbalizace, virtualizace, digitalizace*.

3.3.4.3.2 *Substantiva vznikající kompozicí*

Většina **kompozit** mezi anglicismy je přímými přejímkami (*chatboard, snowpark, webdesign, hobbymarket*) nebo jejich částečnými překlady (*transferkarta, diskohudba*). Mohou tak v češtině vznikat ekvivalentní dvojice jako *website* – *webstránka*. Existuje také několik nově utvořených kompozit: př. *trenduchtivý, digifoťák*. Existuje také analogie mezi novými a existujícími kompozity: př. *filmomol* – *knihomol*.

Mnohá spojení slov, ať už nová či převzatá z angličtiny, existují v češtině ve dvou variantách, jako kompozitum a jako dvouslovné spojení (*webhousing* i *web housing*, *webstránka* i *web stránka*, *showprogram* i *show program*).

Mezi novými anglicismy existuje mnoho slov, vzniklých užitím **sufixoidu**. Jedná se především o různé způsoby označení příznivců dané skutečnosti: **-fil**, **-mil**, **-mílec** apod., např. *jazzofil, filmomil, filmomílec*. Jedná se spíše o expresivní, snad i okasionální slova, z nichž některá jsou ještě expresivnější, používají-li neobvyklejších zakončení: *filmomol, filmožrout* či derivované *filmovník*. Časté jsou také různé **-mánie**: *hamburgermánie, rekordomanie*, či jejich příslušníci: *e-mailoman*.

3.3.5 **Další adaptace**

V předchozích čtyřech kapitolách jsem přiblížila první čtyři druhy adaptace přejatých slov, které uvádějí Filipec s Čermákem. V jejich výčtu následuje několik

dalších adaptací, které začleňují anglicismy do vztahů ve slovní zásobě. Toto začlenění neprobíhá u všech přejatých slov.

Sémaziologicko-onomaziologická derivace

Anglicismy se mohou na základě svého významu stát prostředky tvorby metafor a metonymií: *software* ve významu „myšlení člověka“. Tvoří také slovní spojení, používající přeneseného významu, čímž se mohou stát částí frazeologismů: *vyměnit dres* znamená změnit sportovní klub (a s tím i dres), ale také firmu, zaměstnání; *smrtící koktejl* je kombinace skutečností vedoucí k zániku něčeho, *gól do vlastní branky* se používá i mimo sport, jako „výrok, čin ap. obracející se proti svému původci“, *filmovat* znamená nejen natáčet film, ale i snažit se předstíráním něčeho někoho oklamat.

Sémaziologicko-onomaziologická derivace probíhá pouze u slov zdomácnělých a běžně užívaných.

Homonymie

Mezi anglicismy můžeme pozorovat různé druhy homonymie s jinými slovy v české slovní zásobě.

Anglicismy jsou homonymní s jinými anglicismy: př. *box* nebo částečně homonymní slova *singl*, -a, *singl*, -u a *punk*, -a, *punk*, -u, která se od sebe liší životností.

Anglicismy mohou být homonymní se slovy přejatými z jiných jazyků, př. *bar* (angl. „noční podnik“ – ř. „jednotka atmosférického tlaku“), mezi nimi nalezneme i homofony, př. *tip* (angl. „odhad, rada“) – *typ* (ř. „druh“).

S domácími slovy jsou anglicismy homonymní spíše výjimečně (např. *bek* „obránce“, homonymní s citoslovcem *bek*, příbuzným s *bečet*). Častější je homonymie slov od anglicismů odvozených: např. *chatovat*, *chatař*, *chatařka* od „chat“ nebo „chata“, *hákovat* příbuzné s „hacker“ nebo „hák“.

Synonymie

Přejatá slova mívají často synonymum v domácí slovní zásobě. Rozlišujeme několik druhů těchto dvojic. Úplnou synonymii najdeme např. u sportovních termínů, př. *basketbal* – *košíková*, *volejbal* – *odbíjená*.

Častější je synonymie částečná.

Slova jako *hobby*, *internet*, *star* mají své domácí ekvivalenty, které ovšem mají více významů než jen ten synonymní s daným anglicismem (*koniček*, *sít'*, *hvězda*).

Anglicismus může mít užší význam než domácí synonymum, př. *dres* – sportovní *úbor* (nikoli však domácí), *fanoušek* – *příznivec* známé osobnosti nebo sportovního klubu (ne však činnosti, věci), *drink* – alkoholický *nápoj*.

Synonyma se od sebe liší i stylistickými příznaky: *tým* – *manšaft*, *kouč* – *trenér* (zde jde o synonymii dvou anglicismů).

Anglicismy mohou mít i regionální varianty, tj. **tautonyma**: př. *tramvaj* – *šalina*.

Hyponymie a hyperonymie

Přejatá slova se často stávají hyponymy určité významové skupiny slov. Můžou se stát i nadřazeným pojmem takové skupiny, př. *sport*: *box*, *baseball*, *rallye*; *film*: *road-movie*, *sci-fi*.

4. Anglicismy v němčině

4.1 Přejímání z angličtiny v současné němčině

Stejně jako v češtině nejsou ani v němčině anglicismy žádnou novinkou. Hoberg cituje román Theodora Fontana „Der Stechlin“ z roku 1899, v němž jedna z postav říká: „Dnes je všechno anglicky.“⁶² Počet anglicismů v němčině výrazně vzrostl po druhé světové válce, ne všechny však v jazyce zůstaly dodnes. Ulrich Busse navíc upozorňuje na rozdíly mezi běžným jazykem a odborným vyjadřováním či sociolekty: „Počet anglicismů např. v oblasti počítačů, reklamě a řeči mládeže je nesrovnatelně vyšší než v běžné řeči. Oborově specifické anglicismy přitom často zůstávají průměrnému uživateli neznámé nebo nesrozumitelné.“⁶³

Hoberg upozorňuje na skutečnost, že problém pronikání anglického jazyka do němčiny není ojedinělý. Problém se zvýšeným přijímáním vlivů z cizího jazyka se týká i těch, co mají za mateřský jazyk angličtinu: „Už teď si Angličané stěžují na amerikanismy a Američané si dělají starosti ze španělského vlivu.“⁶⁴

Hoberg rozlišuje několik typů anglicismů, vyskytujících se v němčině⁶⁵. Stejně rozdělení by bylo možno aplikovat i na české anglicismy:

1. **přejatá** anglická slova (*Baby, Kid*)
2. **hybridní formy**, tj. kombinace anglických slov buď s domácími, nebo jinými cizími slovy (*Talkrunde, BahnCard, Open-air-Gefühl* – č. *trenduchtivý, pop-literatura*)
3. podle angličtiny jsou tvořena **nová anglicky znějící** slova, která v angličtině neexistují, nebo mají jiný význam (*Handy, Body, Showmaster* – č. *babybox, gólman*)
4. anglický vliv lze pozorovat v přijímání anglických slovních tvarů a „**skrytý vliv**“ (č. *mějte pěkný víkend* – něm. viz níže)

⁶² Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 306. Přeložila I. L. Citováno z: Keitel, W. – Nürnberger, H. (eds.): Fontane, T.: *Werke, Schriften und Briefe*. Svazek 5. Darmstadt 1980, s. 60.

⁶³ Tamtéž. Přeložila I. L. Citováno z: Busse, U.: *Keine Bedrohung durch Anglizismen*. In: *Der Sprachdienst*, 43, 1999. S. 18–20.

⁶⁴ Tamtéž, s. 315. Přeložila I. L.

⁶⁵ Tamtéž, s. 307.

První body jsou ostře sledovány, kdežto poslednímu se věnuje málo pozornosti. Skrytým vlivem se tu rozumí gramatické a významové změny způsobené působením angličtiny. Tyto změny přetvářejí domácí jazyk podstatněji než přejímání jednotlivých slov, jsou proto závažnější – zároveň však hůře rozeznatelné. Hoberg uvádí možné příklady tohoto vlivu⁶⁶:

Gramatické změny: častější výskyt tzv. Ausklammerung⁶⁷, např. *Ich bin in die Stadt gefahren heute morgen* podle *I went to the town this morning*. Zda je to způsobeno vlivem angličtiny, se však podle Hoberga špatně dokazuje. Dalším příkladem je změna vazby *noch einmal* („ještě jednou“) na *einmal mehr* (podle *one more*).

Významové změny: př. *kontrollieren* - dříve jen „ověřovat“, dnes i „ovládat“. *Wissenschaft* („věda“): Podle Hoberga přibývá mluvčích, kteří jako „vědu“ chápou pouze disciplíny, pro něž angličtina používá slovo *science* (tj. přírodní, technické). Humanitní vědy, které angličtina označuje *arts* jsou v němčině čím dál častěji označovány jako *Künsten* („umění“), stejně jako v minulosti.

4.1.1 Názor uživatelů němčiny na přejímání z angličtiny

Stejně jako jsem se v kapitole 2.2.1 pokusila přiblížit názor uživatelů češtiny na přejímání anglicismů, uvedu zde výsledky podobných anket, které měly totéž zjistit v Německu.

Vycházím ze dvou německých výzkumů. Hoberg uvádí výsledky ankety z roku 1997, kterou provedl **Das Institut für Deutsche Sprache**. Protože jsou tyto údaje staršího data, vyhledala jsem ještě výzkum, který v roce **2008** provedla **Gesellschaft für deutsche Sprache**. Ten uvádí, že anglicismy vadí 39 % Němců, 40 % je opačného názoru, přičemž negativní postoj je výraznější ve východní části Německa, celkově pak u respondentů vyššího věku a těch, kteří neumí anglicky. Respondenti se obávají zániku německých slov, ztíženého porozumění, ztráty některých jedinečností německého jazyka, druzí se domnívají, že anglicismy ulehčují komunikaci v zahraničí a výuku angličtiny, němčina je díky anglicismům modernější.⁶⁸

⁶⁶ Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 307–308.

⁶⁷ tj. narušení větného rámce (porušení pravidla, které mj. říká, že ve větě hlavní je určitý tvar slovesa na druhém místě, infinitiv nebo příčestí na posledním)

⁶⁸ Gesellschaft für Deutsche Sprache: *Wie denken die Deutschen über ihre Muttersprache und über Fremdsprachen?*

Anketa z roku **1997** je časově bližší výzkumu Gesterové a stejně jako ona se zabývá „viníky“ soudobého jazykového vývoje. Podle respondentů má na jazyk největší vliv televize a vzdělávací zařízení (knihy, kino a divadlo jen mizivý), **odpovědnost** za jazykový vývoj přičítají dotázaní nejčastěji škole a rodičům. Na otázku, jakých nových slov si v posledních deseti letech všimli, uváděli respondenti většinou anglicismy. A to v pořadí: *cool, Kids, okay, Team, in, Out, Internet, shoppen, Handy* atd.⁶⁹

Tabulka 1: Srovnání nejčastěji uváděných faktorů, způsobujících častý výskyt anglicismů

Faktory působící na jazyk	uživatelé češtiny (pořadí faktoru)	uživatelé němčiny (pořadí faktoru)
média a reklama	1	1, 3
tisk	4	5
školství	8	2
literatura	5	9
politika, vláda	7	8

Hoberg neuvádí přesné statistiky výzkumu, takže jeho faktory řadím podle údajů méně přesných, než jsou údaje Gesterové. Ankety nemají stejné pojmenování pro příslušné faktory, srovnání provádím podle přibližné významové podobnosti, a uvádím jen ty, u nichž lze odpovídající faktor v druhém jazyce najít. U Gesterové jsou faktory označeny následovně a uvedeny v tomto pořadí: tvůrci reklamy, obchodníci, mladí lidé, novináři, americká literatura, vědci, vláda, školství. U Hoberga: televize, vzdělávací zařízení, rádio, rodina, noviny, přátelé, pracovní prostředí, politika, knihy, kino, divadlo.

4.1.2 Proč lidé odmítají anglicismy?

Mezi uživateli češtiny i němčiny nacházíme představitele negativního postoje k anglicismům. Tento postoj může být vysvětlen pomocí Hobergovy analýzy asi 330 dopisů, doručených dvěma německým institucím, které se zabývají německým jazykem, jeho současnou podobou i úrovní (Gesellschaft für deutsche Sprache a Verein Deutsche Sprache). Jde o dopisy osob, které anglicismy odmítají. Jejich výpovědi jsou velmi emocionální, většina pisatelů uvádí, že nemají nic proti angličtině, jen se brání přemíře angličtiny v německém jazyce.

Z materiálu vyplývá, že lidé zaujímají tento postoj, protože se domnívají, že:

1. „mnohé anglicismy jsou zbytečné“. Hoberg reaguje na tento názor argumentací, že žádné slovo není zbytečné – např. často používané *Kids*,

⁶⁹ Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 309–311.

„děti“, není zcela synonymní k německému *Kinder*. Tento anglicismus se nepoužívá v singuláru, nepoužívá se v otázce „Kolik máte dětí?“ Jde spíše o označení mládeže, *teenagery*, často mírně ironické.

2. „anglicismy ztěžují porozumění, protože mnozí lidé anglicky nerozumí“
3. „anglicismy slouží k vychloubání“⁷⁰
4. „Němci mají problémy se svou identitou, mají málo národního sebevědomí“

4.2 Dělení německých anglicismů podle stáří a sémantiky

Téměř všechny anglicismy excerpované z českého tisku mají svůj německý ekvivalent. Pojmy, jež v němčině nenajdeme, jsou vyjádřeny buď vlastním, původně německým výrazem (č. *bek*, angl. *back*, něm. *der Abwehrspieler*), nebo kalkem (č. *fotbal*, něm. *der Fußball*). V několika případech jsou česká slova originální, podle angličtiny utvořená, nikoli však z ní pocházející – němčina tento způsob tvoření také používá, někdy u stejných slov (př. angl. *babyhatch* – č. *babybox*, něm. *die Babyklappe*).

Německé anglicismy se stářím příliš neliší od odpovídajících českých. Podobně jako v češtině lze slova rozdělit na ta, která se vyskytují ve slovnících (př. *der Baseball*, *das Golf*, *der Chat*, *die Lovestory*), a ta, která lze pro jejich novost dohledat pouze v korpusech (*das Smartphone*, *das Blog*). Protože se jedná o tatáž slova a jejich stáří je velmi podobné, nebudu toto dělení pro němčinu rozpracovávat samostatně.

Ze stejného důvodu nebudu opakovat kapitolu dělení podle sémantiky – jelikož se jedná o česká a německá slova téhož významu, sémantické dělení by bylo totožné.

4.3 Podle míry adaptace

Také v němčině se anglicismy přizpůsobují svému novému jazyku. Přiblížím nyní, jak jednotlivé druhy adaptace probíhají v tomto jazyce, a upozorním na odlišnosti od češtiny.

⁷⁰ Srov. s Gesterovou v kap. 2.3: vliv „hloupých, exhibicionisticky založených lidí“. Přílišné užívání cizích a módních slov z uvedených důvodů nazývá Lotko jako „jazykový snobismus“. Srov. Lotko, E.: *Současné postoje uživatelů k jazyku (Sociolingvistický pohled na vybrané problémy)*, s. 76.

4.3.1 Výslovnostní adaptace v němčině

Také anglicismy v němčině si přizpůsobují výslovnost přejatých slov. Např. anglické [ej] nebo [ou] se německy vyslovuje jako [é] a [ó].⁷¹ Dvojí výslovnost pak mají př. *Make-up* [mékap], angl. [mejk ap]; *Slogan* [slógn], angl. [slouɡən].

Skupiny „sp“ a „st“ se v cizích slovech nevyslovují se [š], jak je tomu v němčině. Zde často dochází k přizpůsobení výslovnosti podle pravopisu, př. *Sport* [šport], nebo dubletám *Stress* [stres] i [štres].⁷²

Ze srovnání výslovnosti českých a německých anglicismů dále vyplynulo:

Původní výslovnost zachovávají oba jazyky např. u slov *E-mail*, *Outsider*, *Tie-break*, nejspíš z důvodu novosti či terminologické povahy.

Anglickou výslovnost němčina zachovává u některých slov, jejichž výslovnost je v češtině přizpůsobena podle pravopisu, př. *Musical* [mjúzikl] oproti č. [muzikál] nebo *Scifi* [sajfi]. Zachována je výslovnost [ŋ] bez koncového [g] nebo [k] ve slovech jako *Gang*, *Training*, protože na rozdíl od češtiny je taková výslovnost běžná i u domácích slov.

Časté jsou v němčině výslovnostní dublety: *Hacker* [hakɐ] i [hækə], *Rallye* [rali] i [reli], *Hamburger* [hambɔʁɡɐ] i [hembɔ:ʁɡɐ].

Němčina nemá pevnou pozici pro přízvuk všech slov, proto jsou úpravy přízvuku při přejímání anglicismů komplikovanější než v češtině. Pozice přízvuku je ovlivňována např. použitím určitých afixů při derivaci (př. neodlučitelné předpony jsou vždy nepřízvučné).

4.3.2 Pravopisná adaptace v němčině

V německém jazyce dříve převládala stejně jako v češtině tendence k úpravě cizích slov podle domácího pravopisu (př. něm. *Streik* z angl. *strike*, „stávka“), která však v novější době pomíjí. Pravidla zapisování cizích slov se změnila také s úpravou německého pravopisu (1996), která umožnila německý způsob zapsání i tam, kde dříve dominoval původní (např. v analogii k příbuzným slovům, jejichž

⁷¹ Kunkel-Razum, K. – Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 60.

⁷² Tamtéž, s. 92.

poněmčený pravopis se v jazyce už zažil), což někdy vedlo ke zvýšenému počtu dublet.⁷³

Provedeme-li s německými anglicismy podobné srovnání původního a německého pravopisu, jako výše s českými, vyplynou z něj některé nejčastější změny. Jsou většinou stejné povahy jako ty, co probíhají při pravopisné adaptaci anglicismů v češtině. Tento fakt vyplývá hlavně ze skutečnosti, že se jedná o stejná slova, tudíž je třeba podobných úprav.

Změnou, jíž jsou podrobena všechna přejatá anglická substantiva, je **zápis s velkým počátečním písmenem**, jak je pravidlem u německých substantiv.

zapisování „c“ jako „k“: stejně jako čeština si i němčina upravuje anglické „c“ podle původní výslovnosti na grafém „k“. Př. *Klub* (angl. *club*), *Rekord* (*record*), *Skalp* (*scalp*). K této změně nedochází tak často, jako v češtině, „c“ zůstává zachováno ve slovech *Coach*, *Court*, *Handicap*, která zachovávají celkový původní pravopis.

O psaní „c“ vs. „k“ nebo „z“ Duden: Fremdwörterbuch píše, že v běžné komunikaci je upřednostňován poněmčený způsob zápisu podle výslovnosti (*Kopie*, *Zäsur* proti *Copie*, *Cäsur*), zatímco v terminologii se upřednostňuje původní, často navíc „vrácený“ z již poněmčeného pravopisu (*Code* místo *Kode*).⁷⁴

zánik koncového „e“: opět změna podle původní výslovnosti. Př. *Detektiv* (angl. *detective*).

U slova *centre-forward* (č. *centr*) dochází v němčině k přesmyčce koncových grafémů na *Center* (příp. *Centerspieler*). Čeština odebráním „e“ vyjadřuje slabikotvornost, což němčina činí touto přesmyčkou. Přípona *-er* je v němčině běžná a uživatel jazyka proto ví, jak ji číst. Jazyky si tedy dané slovo přizpůsobily každý podle svých zvyklostí.

změna „ph“ na „f“: nový německý pravopis umožnil záměnu „ph“ řeckého původu (např. v morfémech *-phon-*, *-phot-* a *-graph-*) grafémem „f“.⁷⁵ Tato změna proběhla např. ve slově *Telefon* (angl. *telephone*), zatímco v novějším slově *Smartphone* je „ph“ zachováno stejně jako v češtině.

⁷³ Baer, D., Wermke – M. (red.): *Duden, Das große Fremdwörterbuch*. S. 15.

⁷⁴ Tamtéž, s. 17.

⁷⁵ Tamtéž, s. 15.

Vidíme, že druhů změn, probíhajících při přejímání anglicismů do němčiny, je mnohem méně než těch českých. To je způsobeno celkově nižším počtem změn u přejímaných slov: oproti 49 upraveným českým z téměř 140 celkových bylo upraveno jen 8 německých slov (příčemž ovšem některé české anglicismy nemají svůj německý ekvivalent). Ta slova, která jsou upravena v němčině, jsou navíc až na jeden případ (*Tipp*) upravena i v češtině.

V němčině **nedochází** například ke **zjednodušování zdvojených konsonantů** (angl. *tennis*, č. *tenis*, něm. *Tennis*; angl. *scrimmage/scrummage*, č. *skrumáž*, něm. *Scrimmage*). Tento jev lze vysvětlit následovně:

Ve slovech typu *Basketball* (č. *basketbal*), *Matchball* (*mečbol*), *Volleyball* (*volejbal*) nedochází ke zjednodušování pro podobnost anglického -ball s německým slovem *Ball*.

Konsonanty ve slovech *Tennis*, *Hobby* nejsou zjednodušeny, protože fungují jako tzv. Silbengelenk⁷⁶.

V němčině naopak pozorujeme tendenci ke **zdvojování konsonantů**. Došlo k němu ve slově *Tipp*, existuje však i početná skupina podobných slov s jednoduchými koncovými konsonanty: *Pop*, *Chat*, *Hit*, *Top*. K vysvětlení tohoto protikladu je třeba uvést dvě tendence:

První z nich říká, že zdvojená souhláska u jednoslabičných substantiv se na konci píše v případech, kdy existuje v jiných tvarech téhož slova, tj. v plurále nebo genitivu, např. *Schiff* – *Schiffe*. Nově přejatá slova však většinou tvoří plurál pomocí koncovky -s, tudíž není třeba konsonanty zdvojovat (*der Job*, -s, pl. *Jobs*).⁷⁷ Slova od těchto slov odvozená však souhlásku zdvojují, protože zde funguje jako Silbengelenk. Proto *Job* – *jobben*; *Pop* – *poppen*, *poppig*.

Slovo *Tipp* také tvoří plurál pomocí -s (*die Tipps*), převládá u něj však pravidlo nového německého pravopisu, podle něž se konsonant, následující po krátkém přízvučném vokálu, píše zdvojeně, čímž označuje krátkost tohoto vokálu.⁷⁸

⁷⁶ Podle německých pravidel o dělení slova na slabiky náleží konsonant, který se nachází mezi dvěma vrcholy slabiky, ke druhé z nich (př. *heu-te*), zároveň však konsonant, následující po nenapjatém přízvučném vokálu, náleží ke slabice s tímto vokálem. Konsonant, k němuž se vztahují obě tato pravidla, je tzv. Silbengelenk a náleží k oběma slabikám (př. *Kasse* = [kas] + [se]). Tyto konsonanty se proto zapisují zdvojeně. Kunkel-Razum, K., Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 46 – 47.

⁷⁷ Eisenberg, P.: *Grundriß der deutschen Grammatik*. S. 340.

⁷⁸ *Deutsche Rechtschreibung. Regeln und Wörterverzeichnis*. S. 18, 19.

Anglicismy jako *Pop* a *Job* tvoří výjimku z tohoto pravidla, což souvisí patrně s jejich novostí.

Důvody pro ten který zápis se tedy vzájemně vylučují a nelze přesně stanovit, který z nich u určitého slova převládne či proč se tak už stalo.

4.3.3 Morfologická adaptace v němčině

Rod je přejatým substantivům v němčině přiřazován podle podobných kritérií jako těm v češtině: důležitou roli hraje **biologické kritérium** (*der Detektiv, der Fan, der Outsider*, ojedinele i u feminin: *die Rocklady*) a **analogie** s domácími ekvivalenty, k níž se navíc přidružují „sémantické faktory“. Za protějšek českého kritéria zakončení můžeme v němčině považovat kritéria vyplývající z **morfologické** a **hláskové stavby** slova, které uvádí Duden Grammatik⁷⁹.

Analogií s domácím slovem pravděpodobně získala rod maskulina *der Court – der Hof, der Star* „hvězda“ – *der Stern, der Exit – der Ausgang*; feminina *die Show – die Schau, die Tramway – die Bahn, die Software – die Ware*. Častý je vliv tohoto kritéria i u neuter: *das Out – das Aus, das Internet – das Netz, das Goal – das Tor*.

Mezi **sémantické faktory** spadá jednak biologický rod u pojmenování osob, jednak význam slov, pojmenovávajících věci – rod takových slov se totiž může řídit jejich příslušností k určitým sémantickým okruhům. Např. jména (zvláště alkoholických) nápojů bývají mužského rodu (tak i přejaté *der Cocktail, der Drink*). V rámci těchto kategorií ovšem existují výjimky, jejichž rod se řídí jinými kritérii.

Morfologické faktory: Německá kompozita řídí svůj rod podle posledního komponentu a podobně se rod derivovaných slov řídí podle sufixu. Například slova, odvozená od anglicismů sufixem **-ung** (*Digitalisierung*), patří k femininům. Existuje také pravidlo pro anglický sufix **-ing**, přejatá slova, která zakončuje, jsou vždy středního rodu, př. *Roaming, Screening, Training*.⁸⁰ Slova se sufixem **-or** (*der Monitor*) a sufixem **-er** (*der Hamburger, der Leader*) jsou mužského rodu, s výjimkou slova *die/der Charter* s kolísajícím rodem. K femininům tíhne z důvodu sémantiky: pojem označuje službu, poskytující letadla a lodě, a ty mívají ženský rod.

⁷⁹ Popis sémantických, morfologických a hláskových faktorů podle: Kunkel-Razum, K., Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 154–169.

⁸⁰ Je však třeba odlišovat od německého sufixu *-ling*, který přiděluje slova k maskulinům.

Hlásková stavba slova ovlivňuje např. rod jednoslabičných substantiv, která patří převážně k maskulinům (př. *der Pop, der Trick, der Skalp*) pokud nekončí na -ft nebo -cht, což je řadí k femininům.

U anglicismů v němčině **kolísá rod** mezi femininem a maskulinem (*die/der Charter*) i mezi maskulinem a neutrem, př. *der/das Baseball* – k maskulinům slovo tíhne pro zakončení komponentem -ball (*der Ball*), k neutřům jej řadí patrně význam „hra s míčem“ (*das Spiel*).

4.3.3.1 Tvorba množného čísla

Německá morfologie pro skloňování substantiv nezavádí systém vzorů podobný češtině. To však neznamená, že by se všechna německá substantiva skloňovala jediným způsobem: odlišují se různými koncovkami genitivu singuláru a nominativu plurálu. Genitiv se tvoří pravidelně podle zásad pro domácí slova (tj. v závislosti na rodu substantiva). Způsoby tvoření plurálu se od domácích slov mírně liší.

Cizí slova v němčině mohou tvořit plurál buď způsobem běžným v původním jazyce, nebo podle pravidel pro německá slova.

První způsob je obvyklý u slov z latiny,⁸¹ vyskytuje se i u anglicismů: Pravidla německého pravopisu uvádí, že slova, končící na **-y** a tvořící v původním jazyce plurál pomocí **-ies**, tvoří v němčině plurál koncovkou **-s** (tj. *Hobby – Hobbys* x angl. *hobbies*). Původní plurál bývá zachován pouze v citátových výrazech.⁸² Mimo to najdeme původní plurál u slov s komponentem **-man**: *der Gentleman – die Gentlemen, der Businessman – die Businessmen*.

Anglicismy, tvořící plurál podle německých pravidel, mohou využít několika plurálových koncovek:

-e: *der Detektiv – die Detektive, der Skalp – die Skalpe*; slovo *der Basketball* pro podobnost druhého komponentu kompozita s domácím slovem *Ball* tvoří plurál stejně jako toto slovo – *die Basketbälle*.

-en: *die Box – die Boxen*.

Slova končící na sufix **-or** mají v němčině dvě možnosti tvoření plurálu, v závislosti na pozici přízvuku v singulárovém tvaru. Slovo *der Monitor* se těmto

⁸¹ Kunkel-Razum – K., Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 187.

⁸² *Deutsche Rechtschreibung. Regeln und Wörterverzeichnis*. S. 26.

pravidlům vymyká a lze u něj tvořit plurál obojím způsobem: *der Monitor – die Monitoren, die Monitore*.⁸³

bez koncovky: jsou slova končící v angličtině na -er: *der Leader – die Leader, der Hacker – die Hacker, der Thriller – die Thriller*.

Nejčastější koncovkou užívanou pro cizí slova je -s. Tvoří plurál maskulin (*der Klub – die Klubs, der Soundtrack – die Soundtracks*), feminin (*die Show – die Shows, die Software – die Softwares*), neuter (*das Goal – die Goals, das Snowboard – die Snowboards*) i slov s dosud neurčeným rodem (*der/das Terminal – die Terminals*).

Tato koncovka tvoří plurál i v angličtině, nelze však tvrdit, že tvary plurálu přejatých slov jsou shodné s domácími. Kromě výše zmíněných slov na -y platí další odlišnosti⁸⁴: -s se nepoužívá u slov, která v singuláru končí na hlásku [s], př. *der Dress – die Dresse* (x angl. *dresses*), *die Box* „místnost podobná krabici“ – pl. *die Boxen* (x angl. *boxes*). Plurálová koncovka -s se nepoužívá ani u pojmenování na -er, př. *der Golfer – die Golfere* (golfers), *der Baseballer – die Baseballer, der Digitizer* „polohovací zařízení, tablet“ – *die Digitizer*.

4.3.4 Slovotvorná adaptace v němčině

4.3.4.1 Slovesa

Němčina může na rozdíl od češtiny tvořit verba pouhým přiřazením infinitivní koncovky **-(e)n** k přejatému substantivu, jde tedy o **konverzi**: např. *coachen, rocken, surfen, tippen, snowboarden; chartern*. Takto utvořená slovesa mohou být **prefigovaná**. Podle Fleischera a Barze⁸⁵ se staré předpony používají ojedinele, nejvíc z nich ver- a ent-. Mladší předpony jako aus-, ein-, um- apod. jsou běžné. Př. *einklicken* „kliknutím vstoupit“, *anklicken* „kliknout na něco“, (*sich*) *durchklicken* „proklikat se“.

Častější je tvoření nových sloves za pomoci interfixu **-ier-**, např. *trainieren, digitalisieren, skalpieren, vollieren* („zahrát volej“). Taková slova získávají i nepravidelné participium, *skalpiert, trainiert* x *gecoacht, gechartert*.

⁸³ Je-li přízvuk v singuláru na slabice před sufixem -or, tvoří se plurál pomocí koncovky -en; je-li přímo na sufixu -or, používá se k tvorbě plurálu -e. Kunkel-Razum, K. – Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 190.

⁸⁴ Podle: Kunkel-Razum, K. – Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 189.

⁸⁵ Fleischer, W. – Barz, I.: *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. S. 66.

Ojedinelé je tvoření sloves pomocí domácí přípony **-(e)l(n)**, vznikají slova expresivní.⁸⁶

4.3.4.2 Adjektiva

Němčina často přejímá adjektiva v původním tvaru: př. *genlemanlike, trendy, tricky*.

Pomocí domácí přípony **-isch**, se tvoří adjektiva ze substantiv, např. *boxerisch, detektivisch*. Lze použít také příponu **-ig**: *poppig, stressig*.

Deverbativní adjektiva vznikají užitím sufixu **-bar**, např. *digitalisierbar, trainierbar*.

Adjektiva lze tvořit z přejatých anglicismů také pomocí nedomácích přípon, např. **-ell** a **-abel** ve slovech *virtuell, komfortabel*.

Prefigovat lze nová adjektiva např. pomocí domácí předpony: **un-**, př. *unkomfortabel*.

Němčina se nevyhýbá tvoření adjektiv **kompozicí**: *teamfähig* („schopný pracovat v týmu“), *teamorientiert*.

4.3.4.3 Substantiva

Stejně jako v češtině jsou i v němčině přejímána **pojmenování osob**, utvořená už v angličtině pomocí **-er**, z nichž jsou následně domácím přechylováním (sufixem **-in**) derivovány ženské ekvivalenty: *Golfer – Golferin, Manager – Managerin, Punker – Punkerin*. Někdy si němčina pomocí kompozice vytváří vlastní pojmenování, které může v jazyce koexistovat s přejatým ekvivalentem, takže v němčině najdeme např. skupinu *Rocker – Rockmusiker, Rockerin – Rockmusikerin – Rocklady* (a neutrální *Rockstar*) s trojicí nových slov nebo čtveřici *Stripper – Strippteasetänzer, Stripperin – Strippteasetänzerin* s pouze jedním čistě převzatým.

Další substantiva jsou podle Fleischera a Barze⁸⁷ derivována ze sloves na **-ieren** za pomoci přípony **-ung** nebo **-(er)ei**, př. *Digitalisierung, Detektei* („detektivní kancelář“). Použít se mohou i přípony **-schaft, -tum** (*Hackertum*). Vznikají také zdvojnásobky, tvořené příponou **-chen**, př. *Starchen*.

⁸⁶ Kunkel-Razum, K. – Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik.* S. 694.

⁸⁷ Fleischer, W. – Barz, I.: *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache.* S. 63 – 64.

Vliv angličtiny pozorujeme i v používání cizích afixů u domácích slovních základů: konkrétně sufix **-ing**, vyskytující se v množství přejatých anglicismů, se v němčině osamostatňuje a slouží k tvorbě „slovesných abstrakt“, opět však s žertovným příznakem (př. „*Cleaning, Schrubbing and Schwitzing*“).⁸⁸

Častým způsobem tvoření slov v němčině je **kompozice**. Proto i mezi anglicismy najdeme mnoho takových, jež vznikly kompozicí přejatého a domácího výrazu, např. *Volleystoß* („úder z voleje“), *Trambahn*, *Centerspieler*, *Managerkrankheit* („manažerská nemoc“). U některých kompozit je zjevné, že vznikla částečným překladem původního, např. *Website* – *Webseite* (č. *webstránka*), *Surfboard* – *Surfbrett* („surfovací prkno“).

Kompozice probíhá stejně jako u domácích slov. Cizí slovo se může nacházet na první i druhé pozici (př. *Teamgeist* i *Arbeitsteam*), komponenty jsou spojeny stejnými spojovacími prostředky, tj. **-s-**, *Liebesfilm*, **-en-**, *Studentenfilm* nebo přímo, bez použití konektémů.

Substantiva mohou vznikat i **konverzí**, př.: *das Chatten* („chatování, chat“).

V němčině najdeme stejně jako v češtině přejaté **zkratkové** slovo *Internet*.

Od substantiv jsou **derivována adverbia** pomocí sufixu **-weise**.⁸⁹ Např. *kanisterweise* („prostřednictvím kanystru“), *busweise* („autobusem“).

4.3.5 Další adaptace v němčině

Také v němčině anglicismy mají svá synonyma, homonyma, hypo- a hyperonyma a tvoří přenesená pojmenování.

Slovní spojení a přenesené významy

Německé anglicismy se často na základě přeneseného významu stávají součástí frazeologismů.⁹⁰ Jedná se o frazeologismy nové, jsou proto většinou hovorové. Frazeologismus může mít další zabarvení, např. *ganz großes Tennis* znamená, že je něco báječné, povedlo se to (film, koncert, dovolená), používá se ovšem ironicky.

⁸⁸ Kunkel-Razum, K. – Münzberg, F. (red.): *Duden, Die Grammatik*. S. 694–695.

⁸⁹ Fleischer, W. – Barz, I.: *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. S. 64.

⁹⁰ Příklady nejnovějších německých frazeologismů jsem čerpala ze stránky <http://www.redensarten-index.de/suche.php>.

Frazeologismy mohou být celé přejímané z angličtiny, a někdy se vyskytují v obou jazycích, př. *Willkommen im Club* – *vítej do klubu* (angl. *Welcome to the club!*).

Může jít o pořekadla (*Alles nur Show!*, „je to jen zdání, klam“), přirovnání (*sich wie im falschen Film fühlen*, „cítit se jako na špatném místě, nerozumět něčemu“) i rčení.

Frazeologismy nemusí mít pevnou podobu, mohou mít varianty (*jemand hatte einen Filmriss / bei jemandem ist der Film gerissen*, „někomu vypověděla paměť“), mohou existovat ve variantě s domácím a cizím slovem (*jmdm die Schau/Show stehlen*, „překazit někomu zábavu, odvést ho od ní v nejlepší chvíli“).

Homonymie

Anglicismy homonymní s jinými anglicismy v němčině existují, mohou se však lišit rodem (*der Coach* „kouč“ – *die Coach* „druh kočáru“), stejně jako ty homonymní se slovy přejatými z jiných jazyků, např. *das Golf* (angl., „sport“) – *der Golf* (fr., „záliv“).

Německé anglicismy jsou homonymní s domácími slovy častěji než české, př.: *der Gang* (něm. „chůze“), *der Star* („oční zákal“), *der Rock* („sukně, kabát“). Tento fakt je patrně způsoben podobností jazyků.

Homonymie se může týkat i odvozených slov: sloveso *hacken* („hackovat“) je homonymní s domácím *hacken* („kopat; sekat; klovat“).

Synonymie

I v němčině nalezneme anglicismy, které mají svá absolutní synonyma, př. *das Out* – *das Aus* („aut“), *der Pager* – *der Piepser*; *der Baseballer* – *der Baseballspieler*⁹¹.

Anglicismus může být jen **tautonymem** pro pojem vyjádřený ve spisovném jazyce domácím slovem, př. *die Tramway* i nově utvořené *die Trambahn* jsou rakouskými variantami spisovného *die Straßenbahn*. V němčině existuje často více variant morfologické adaptace anglicismů, které se od sebe liší právě regionální příslušností, př. *der Dress* (něm.) – *die Dress* (rak.); *das Match* (rak., švýcarská) – *der Match* (šv.).

⁹¹ Zde jde ovšem o synonymii přejatého anglického výrazu a výrazu odvozeného od příbuzného anglicismu.

Hyponymie a hyperonymie

Anglicismy, které jsou hyperonymy v češtině, jsou jimi také v němčině. Totéž platí pro hyponyma.

5. Závěr

Cílem práce bylo přiblížit současný stav přejímání anglicismů do českého a německého jazyka, objasnit zákonitosti začleňování přejatých slov do jejich slovní zásoby, stanovit, nakolik jsou postupy v těchto jazycích rozdílné a v čem se shodují. Teoretické poznatky byly podloženy vlastními příklady, pocházejícími z analýzy anglicismů excerpovaných z českého tisku.

Slova cizího původu, jakož i toho anglického, se v jazyce vyskytují odnepaměti. V poslední době, v důsledku širších možností komunikace a častějšího styku uživatelů různých jazyků, přibývá anglicismů velmi výrazně, a tak se dostávají do nejrůznějších oblastí lidského života.

U některých uživatelů jazyka tato tendence vzbuzuje obavy o mateřský jazyk.

1. U uživatelů žádného ze zkoumaných jazyků však tento postoj k anglicismům nepřevažuje: Polovina českých i německých mluvčích považuje přibývání anglicismů za přílišné, polovina za běžné; část vidí v anglicismech přínos, druhá část je považuje za škodlivé. Odpůrci anglicismů činí odpovědnými za jejich přibývání především média a reklamu, uživatelé němčiny dále viní školy, kdežto Češi např. obchodníky.

2. Přesto vedly obavy o mateřský jazyk v Německu, ale také třeba ve Francii nebo na Slovensku k přijetí jazykového zákona, který má upravovat používání slov cizího původu na veřejných místech. Nelze však trvat na používání domácích slov naprosto všude, protože by došlo k ochuzení slovní zásoby. Anglicismy jsou tedy součástí našeho i německého jazyka, součástí, která jej obohacuje a někdy je i nezbytnou k vyjádření. Slovy Rudolfa Hoberga: „Anglicismy nejsou žádné zlé bacily.“⁹²

Moje analýza vychází z autentického materiálu, který jsem získala excerpací ze dvou výtisků českých periodik: celkově bylo analyzováno 138 českých slov, v němčině se vyskytují ekvivalenty ke všem těmto slovům kromě dvanácti. Gramatické, etymologické a další údaje o excerpovaných slovech jsem čerpala z obou Slovníků neologizmů, korpusů (SYN2010 a SYN2009pub) a dále Rejzkova Etymologického slovníku a Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Informace o německých anglicismech jsem hledala ve slovníku Duden: Das große

⁹² Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* S. 315. Přeložila I. L.

Fremdwörterbuch a na internetových stránkách www.dwds.de a www.owid.de, které jsou zaměřené na nová slova v němčině a obsahují také novinové korpusy.

Analýzou excerpovaných anglicismů byly doloženy níže popsané změny při přejímání a byly zjištěny číselné údaje, které umožňují srovnání výskytu jednotlivých druhů adaptace u obou jazyků. Dospěla jsem k těmto poznatkům o začleňování anglicismů do domácí slovní zásoby daných jazyků:

Výslovnostní adaptace probíhá v češtině i němčině prakticky u všech slov, je jen otázkou času. Lze rozlišit výslovnost pouze přizpůsobenou domácím hláskovému systému (č. [bek] podle angl. [bæk]) a upravenou podle grafické podoby (č. *fotbal* oproti angl. [fútbol]; n. *Star* [štar] oproti angl. [star]).

V otázce pravopisné adaptace se střetávají tendence přizpůsobovat podle výslovnosti nebo podle původního pravopisu, jež jsou v nejnovější době nahrazovány tendencí slova nepřizpůsobovat (srov. morfém -ball ve slovech *fotbal* – *mečbol* – *baseball*). V češtině jsou nejvýraznějšími změnami zjednodušování zdvojených hlásek, přepis [č], [š], [j] českými grafémy, úpravy zápisu podle znělosti (*mítink* – angl. *meeting*), elize nevyslovovaných vokálů (*detektiv* – angl. *detective*). V němčině rovněž dochází k elizi koncového „e“, dále k zápisu substantiv s velkým písmenem, úpravám zapisování „c“ a „ph“. Celkově je pravopisných úprav méně než v češtině, zachovány jsou například zdvojené konsonanty (angl. *tennis*, č. *tenis*, něm. *Tennis*).

Morfologická adaptace je při přejímání anglicismů reprezentována především různými způsoby přidělování substantiv k rodu a deklinačnímu typu: v češtině podle zakončení (*gól*, -u, m.), biologie (*miss*, ž.) nebo analogie (*show*, ž. – *podívaná*). V němčině jsou kritéria mírně odlišná, principy však v zásadě stejné: kritérium morfologické a hláskové – analogické – sémantické. Mimo to může během přejímání dojít ke změně slovního druhu (*aut*) nebo čísla (*komiks*).

Slovotvorná adaptace je v češtině nutná při tvorbě adjektiv a sloves, která vznikají pouze derivací od anglického slovního základu. K tvorbě sloves nejčastěji slouží interfixy -ova- a -nou-, k tvorbě adjektiv sufixy -ový, -ský a deverbativní sufixy (*trénovat*; *boxerský*). Německá slovesa se mohou tvořit pouze konverzí, častější je však použití interfixu -ier-. K tvorbě adjektiv slouží široké spektrum sufixů (*trainieren*; *boxerisch*). Dalším odvozováním od přejatých substantiv nebo derivovaných sloves a adjektiv vznikají např. pojmenování osob (*bestsellerista*, *die Managerin*), prefigovaná slovesa (*zdigitalizovat*, *anklicken*), adverbia (*hokejově*,

busweise) atd. Probíhá i kompozice (*die Webseite, webstránka*), univerbizace. Zkratková slova jsou spíše přejímána, než tvořena (*internet, radar*).

Oba jazyky také tvoří nová slova za použití anglických morfémů, která působí jako přejatá (č. *góľman* „brankář“, něm. *der Goalgetter* „brankář, který dostává hodně gólů“).

Další adaptace českých i německých anglicismů spočívají v zařazování slov do vztahů ve slovní zásobě: anglicismy mohou být homonymní s přejatými i domácími slovy (č. *bek*, n. *der Gang, der Rock*), mají synonyma i tautonyma (*tramvaj – šalina; der Straßenbahn – der Tramway*), jsou hyponymy a někdy i hyperonymy (*film, sport*). Stávají se také prostředky tvorby frazeologismů (*vyměnit dres, jmdm die Show stehlen*).

Z kvantitativního hlediska jsem dospěla k následujícím resultátům:

Pravopisná adaptace v češtině proběhla u 38 % slov, v němčině u 6 %.

Morfologická adaptace, spočívající v přiřazení k deklinačnímu typu, v češtině neproběhla u 18 slov, která jsou nadále nesklonná, u mnohých z nich kolísá i rod. Mluvnický rod byl českým substantivům přiřazen u 95 % slov podle zakončení, z toho bylo 13 % ovlivněno biologií (tj. životností denotátu). Analogie se projevila především u nesklonných, celkově šlo o 5 % z celkového počtu.

V němčině 9 slov kolísá mezi dvěma rody. Z případů, kdy bylo možno určit důvod přiřazení rodu, bylo 20 % přiřazeno na základě morfologických vlastností slova, 25 % pod vlivem hláskové stavby slova. Biologie nebo sémantika určila rod v 15 %, analogie ve 26 %.

Z nově utvořených slov, uvedených ve slovnících, s nimiž jsem pracovala, bylo 50 % českých utvořeno derivací, 48 % kompozicí (nebereme-li v úvahu sufixoidy, pak 32 %). V němčině derivací 27 %, kompozicí 73 %.

Z rozdělení podle sémantiky lze určit nejčastější oblasti přejímání anglicismů, jimiž jsou v obou jazycích sport, komunikace a zábava, především hudba.

Z výše uvedeného vyplývá, že adaptace anglicismů probíhají v obou jazycích téměř stejnými způsoby. Jazyky se liší především mírou využití dané adaptace (př. pravopisná probíhá častěji v češtině) a mírou využití určitého způsobu adaptace – to se nejzřetelněji projevuje v morfologické adaptaci, kde čeština v naprosté většině

přiřazuje slovům rod podle zakončení, zatímco němčina využívá dané možnosti rovnoměrněji.

Ačkoli materiál, s nímž jsem pracovala, je jen omezeným vzorkem velkého množství anglicismů, které se v české a německé slovní zásobě nacházejí, věřím, že posloužil k ilustraci aktuálního jazykového vývoje dostatečně, a práce tak přispěla k analýze této globální problematiky v širším kontextu, neomezeném pouze na české jazykové prostředí.

Anotace

Příjmení a jméno:	Iveta Lužná
Katedra a fakulta:	Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta UP v Olomouci
Název práce:	Reflexe anglicismů v češtině a němčině: srovnání
Vedoucí práce:	Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.
Počet znaků:	99 122
Počet příloh:	1 (CD)
Počet titulů použité literatury:	39
Klíčová slova:	anglicismus, srovnání, německý jazyk, přejatá slova, adaptace, postoj k cizím slovům

Anotace:

Tato práce pojednává o slovech anglického původu v českém a německém jazyce. Materiál excerpovaný z českého tisku je rozdělen do skupin podle významu a přibližného stáří. Dále popisuje začleňování slov do domácí slovní zásoby obou jazyků – v jednotlivých druzích adaptace uvádí možné způsoby přizpůsobení, načež hledá podobnosti i odlišnosti v preferencích daných jazyků.

This thesis deals with words with English origin in the Czech and German language. The material, excerpted of Czech daily press is divided into groups according to their meaning and approximate age. The thesis then describes the integration of words in the domestic vocabulary of both of languages – it describes the ways of the integration in various kinds of adaptation and then looks for similarities and differences in preferences of given languages.

Resumé

This thesis compares the bearing of words with English origin in the Czech and German language. The adaptation of loanwords realize in a similar way, but with some small differences.

The description is based on my own excerption of Anglicism's of Czech daily press. Concerning the loanwords I observe the degree of the adaptation, the age of words (i. e. their approximate time in the new language, specified according to their presence in dictionaries) and the meaning of words (i. e. the determination of the most frequent semantic spheres). The age and the meaning can influence the degree of the adaptation. The main part of the thesis is the description of the integration of Anglicism's into the domestic vocabulary and into the language system and the comparison of this process in the given languages.

The thesis is divided into three chapters. The first chapter states a theoretic basis of the thesis: general rules of loaning of words, kinds of loanwords and their adaptation. The term "Anglicism" is defined here and the status of these words in the Czech vocabulary and the opinion of Czech speakers are presented.

The second chapter contains the classification of words according to their age, meaning and adaptation degree. The part about adaptation describes the ways of the integration into the Czech vocabulary in these kinds of adaptation: the adaptation of pronunciation, of orthography, of morphology, the adaptation of word formation and finally the integration into the vocabulary relationships, i. e. synonymy, homonymy, hyponymy and phraseology. The theoretical basis that describes the given adaptations is illustrated with examples of my excerption.

Third chapter deals with the status of Anglicism's in the German language and with their adaptations. There are described and compared the ways of adaptation of German Anglicism's with the Czech ways of adaptation.

As emerged from the comparison of Anglicism's in the given languages, the general rules for the integration of loanwords are the same but there are some differences. The pronunciation is adapted in both of these languages, while the orthographic adaptation is more frequent in the Czech language. However, lately there is a growing tendency "not to integrate" in Czech too. The morphologic adaptation realizes in the similar degree but the causes of the acceptance one of Genders are different (in Czech the words get their gender depending on their

ending, in German according to the synonyms in the domestic vocabulary). The word formation realizes in the similar way, the most frequent mechanism of the word formation is the derivation in the Czech language, the compounding in the German language. In other adaptations there are the greatest differences in the homonymy, which is concerning the Anglicism's more frequent in the German language.

Literatura

- Bozděchová, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. In: Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha 1997.
- Eisenberg, P.: *Grundriß der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort*. Verlag J. B. Metzler, Stuttgart, Weimar, 2000.
- Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. Academia, Praha 1985.
- Fleischer, W. – Barz, I.: *Wortbildung der deutschen Gegenwartsprache*. 2. vydání. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1995.
- Gesterová, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2001.
- Hais, K.: *Anglická mluvnice*. 2. vydání. SPN, Praha 1975.
- Hauser, P.: *Nauka o slovní zásobě*. SPN, Praha 1980.
- Hlavsa, Z. et al.: *Pravidla českého pravopisu s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*, Academia, Praha 1998.
- Hoberg, R.: *Sprechen wir bald alle Denglisch oder Germeng?* In: Wermke, M. – Hoberg, R. – Eichhoff-Cyrus, K. M. (eds.): *Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende*. Dudenverlag, Mannheim 2000, s. 303–316.
- Kučera, K.: *K nejnovějším vlivům angličtiny na český jazyk*. In: Hasil, J. (uspořádal) *Přednášky z XXXIV. a XXXV. běhu LŠSS. UK*, Praha 1995, s. 77–82.
- Kunkel-Razum – K., Münzberg, F. (red.): *Duden. Band 4, Die Grammatik. Unentbehrlich für richtiges Deutsch*. 7. vydání. Dudenverlag, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2005.
- Lotko, E.: *Současné postoje uživatelů k jazyku (Sociolingvistický pohled na vybrané problémy)*. In: *Studia bohemia IX.*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004, s. 73–80.
- Rejzek, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. In: *Naše řeč*, 76, 1993, s. 26–30.
- Romportl, M. et al.: *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých. Výslovnostní slovník*. Academia, Praha 1978.
- Šmilauer, V.: *Nauka o českém jazyku*. SPN, Praha 1972.
- Svobodová, D.: *Internacionalizace současné české slovní zásoby*. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2007.
- Svobodová, D.: *Anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě*. In: *Naše řeč*, 83, 2000, s. 55.

Petr, J. (red.): *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. Academia, Praha 1986.

Petr, J. (red.): *Mluvnice češtiny 1. Fonetika. Fonologie. Morfonologie a morfejka. Tvoření slov*. Academia, Praha 1986.

Slovníky:

Baer, D. – Wermke, M. (red.): *Duden, Das große Fremdwörterbuch. Herkunft und Bedeutung der Fremdwörter*. 2. vydání. Dudenverlag, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2000.

Čermák, F. – Hronek, J. – Machač, J. (red.): *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3. Výrazy slovesné*. LEDA, Praha 2009.

Filipec, J. – Daneš, F. (red.): *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia, Praha 1978.

Filipec, J. – Daneš, F. – Mejstřík, V. (red.): *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 2., opravené a doplněné vydání. Academia, Praha 1994.

Fromek, J. (ed.): *Velký anglicko-český slovník*. Leda, Praha 2006.

Kraus, J. et al.: *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Academia, Praha 2005.

Martincová, O. et al.: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*. Academia, Praha 1998.

Martincová, O. et al.: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*. Academia, Praha 2004.

Pearsall, J. (ed.): *The New Oxford Dictionary of English*. Oxford University Press, Oxford 1998.

Rejzek, J.: *Český etymologický slovník*. Leda, Voznice 2001.

Turnbull, J. (ed.): *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford University Press, Oxford 2010.

Internetové zdroje:

Český národní korpus - SYN2010. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

Český národní korpus - SYN2009PUB. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch des Instituts für Deutsche Sprache, Mannheim. Dostupné z WWW: <<http://www.owid.de>>.

Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. Dostupné z WWW: <<http://www.dwds.de>>.

Deutsche Rechtschreibung. Regeln und Wörterverzeichnis. Entsprechend den Empfehlungen des Rats für deutsche Rechtschreibung. München und Mannheim, 2006 [online, cit. 13. 4. 2012] Dostupné z WWW: <<http://www.ids-mannheim.de/service/reform/>>.

Gesellschaft für Deutsche Sprache: *Wie denken die Deutschen über ihre Muttersprache und über Fremdsprachen? Die Einstellung der Deutschen zu Anglizismen und Fremdsprachen.* Tisková zpráva ze 13. června 2008 [online, cit. 18. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.gfds.de/presse/pressemitteilungen/130608-einstellung-der-deutschen-zur-sprache/einstellung-der-deutschen-zu-anglizismen-und-fremdsprachen/>>.

Redensarten-index. [online] Dostupné z WWW: <<http://www.redensarten-index.de/suche.php>>

Periodika použitá k excerpci:

Mladá fronta dnes. Mafra, Praha. 7. 7. 2011.

Právo. Nezávislé noviny. Borgis, Praha. 24. 11. 2011.

Seznam použitých zkratk

SN1 – Martincová, O. et al.: Nová slova v češtině. Slovník neologizmů.

SN2 – Martincová, O. et al.: Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2.

PČP – Pravidla českého pravopisu